

SAVONIA

ammattikorkeakoulu

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

VALMENNUKSESTA KOHTI TUKIPERHETOIMINTAA

Tutkimus SOS-Lapsikylän tukiperhevalmennuksen kehittämistarpeista

TEKIJÄT Merja Laukkanen
Katja Repo

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala			
Tutkinto-ohjelma Sosionomin tutkinto-ohjelma			
Työn tekijät Merja Laukkanen ja Katja Repo			
Työn nimi Valmennuksesta kohti tukiperhetoimintaa Tutkimus SOS-Lapsikylän tukiperhevalmennuksen kehittämistarpeista			
Päiväys	24.4.2022	Sivumäärä/Liitteet	46/3
Toimeksiantaja SOS-Lapsikylä säätiö			
Tiivistelmä			
<p>Opinnäytetyössä tutkitaan SOS-Lapsikylän tukiperhevalmennuksen sisältöä valmennukseen osallistuneiden näkökulmasta. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miten SOS-Lapsikylän tukiperhevalmennusta tulisi kehittää. SOS-Lapsikylä on kansainvälinen lastensuojelujärjestö, joka toimii Suomessa ja maailmalla. SOS-Lapsikylän tehtävä on auttaa heikoimmassa asemassa olevia lapsia ja perheitä. SOS-Lapsikylä tarjoaa varhaisen tuen palveluja perheille, sekä lastensuojelun avo- ja sijaishuollon palveluja.</p> <p>Tukiperhetoiminnan tarkoitus on auttaa lapsiperhettä silloin, kun perheen ja vanhempien omat voimavarat ovat heikentyneet. Tukiperhettä tarvitaan myös silloin, kun perheeltä puuttuu läheisten muodostama tukiverkosto tai se on kaukana. Tukiperhetoiminnalla on tarkoitus edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä. Tukiperheenä toimiminen on lapsen rinnalla kulkemista ja arkisten asioiden yhdessä tekemistä.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla valmennukseen osallistuneita tukiperhevanhempia. Haastatteluihin osallistui kymmenen (10) henkilöä, jotka tavoitimme SOS-Lapsikylän työntekijöiden kautta. Työmenetelmänä, aineiston keruussa käytettiin teemahaastattelua. Tutkimustulosten analysoinnissa käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä.</p> <p>Tutkimuksessa esille tulleiden tulosten perusteella SOS-Lapsikylän tukiperhevalmennus koetaan positiivisena ja tarpeellisena asiana. Tukiperheeksi on pääsääntöisesti hakeuduttu suuresta halusta auttaa muita ihmisiä. Valmennuksen toteutusmuodot jakoivat vastaajien kesken mielipiteitä, kuten etävalmennus, joka koettiin toimivana, mutta myös haastavana toteutusmuotona. Tutkimusaineiston mukaan tukiperhevalmennuksen kehittämistarpeita löydettiin, joita SOS-Lapsikylä tulee jatkossa hyödyntämään. Keskeisimmiksi valmennuksen kehittämistarpeiksi tutkimuksen perusteella nousi käytännön asioiden esille tuominen paremmin, kuten kokemusasiantuntijoiden kokemukset, erityislasten haasteet, sekä toimintatavat haastavissa tilanteissa.</p>			
Avainsanat tukiperhe, tukiperhetoiminta, tukiperhevalmennus, SOS-Lapsikylä			

Field of Study Social Services, Health and Sports	
Degree Programme Degree Programme in Social Services	
Author(s) Merja Laukkanen and Katja Repo	
Title of Thesis Coaching to work as a support family Research on the development needs of SOS Children's Village support family coaching	
Date 24.4.2022	Pages/Appendices 46/3
Client Organisation SOS- Children's Villages foundation	
<p>Abstract</p> <p>This thesis studies the support family coaching of SOS- Children's Village from the view point of those who have participated in the coaching. The goal of this thesis was to find out how SOS -Children's Village support family- coaching could be improved. SOS-Children's Village is an international organisation that offers help for children and families who are in a vulnerable position. SOS- Children's Village offers early stage support services for families and also children protection services as open custody and foster home.</p> <p>The goal of working as support family is to help families cope when parents and families do not have resources to perform in everyday life. Support family is also needed when a family does not have support from their own relatives or friends, or they are far away. The purpose of the actions that the support family makes is to support children and a child's positive development. Working as a support family is to be there for the child and to live normal everyday life with them.</p> <p>This thesis was conducted as a qualitative study. Research material was collected by interviewing support family parents that had participated in support family coaching. Ten people answered this interview. They were reached by the workers of the SOS-Children's Village. The method that was used in collecting data was theme interviews. The tools for analyzing the results were material focused content analysis.</p> <p>The result of this study shows that the support family coaching of SOS-Children's Village was experienced positive and necessary. Usually, families are interested in working as a support family because they want to help other people. The ways in which coaching was executed divided opinions among the interviewed. Distance coaching was experienced well functioning, but also challenging. This study revealed some things that need to be developed to make support family coaching better functioning. SOS-Children's Village is planning to make changes in their support family coaching based on the results of this study in the future. This study showed that crucial things to develop are that practical things need more clarity, information about children with special needs and how to cope in challenging situations.</p>	
<p>Keywords</p> <p>support family, support family work, support family coaching, SOS-Children's Village.</p>	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	PERHEIDEN TUKEMINEN TUKIPERHEELLÄ.....	7
2.1	Perheiden monimuotoisuus.....	7
2.2	Tukiperhetoiminnalla tavoitteellista varhaista tukea perheille	8
2.3	Varhainen tuki	8
3	TUKIPERHETOIMINNAN KEHITTYMINEN OSANA VARHAISTA TUKEA.....	10
3.1	Tukiperhetoimintaa ohjaava lainsäädäntö	11
3.2	Tukiperheen myöntäminen perheen tueksi	12
3.3	Tukiperheiden merkitys lapselle ja perheelle	13
4	TUKIPERHEEKSI VALMENNUKSEN KAUTTA.....	14
4.1	Tukiperheeksi ohjautuminen.....	14
4.2	Tukiperheenä toimiminen	14
4.3	Tukiperheiden rekrytoinnin ja valmennuksen merkitys.....	15
4.4	Valmennus työmenetelmänä tukiperheiden koulutuksessa	16
5	SOS-LAPSIKYLÄ TUKIPERHETOIMINNAN PALVELUNTUOTTAJANA.....	17
5.1	SOS-Lapsikylä tukiperheiden valmentajana	18
5.2	Polku SOS-Lapsikylän tukiperheeksi.....	18
6	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITE	20
7	OPINNÄYTETYÖN PROSESSI	21
7.1	Tutkimusympäristön kuvaus	21
7.2	SOS-Lapsikylän tukiperhevalmennus	21
7.3	Aineiston keruu	23
7.4	Teemahaastattelu aineiston keruumenetelmänä.....	24
7.5	Aineiston purkaminen ja analyysi	25
8	TUTKIMUKSEN TULOKSET	27
8.1	Kokemukset valmennukseen osallistumisesta.....	27
8.2	SOS-Lapsikylän toiminnan kuvaus valmennuksessa	28
8.3	Tukiperheenä toimiminen	28
8.4	Valmennuksen kehittämiseen liittyen esille tulleet aiheet	30
9	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	32
9.1	Tulosten tarkastelu	32

9.2 Eettisyys ja luotettavuus.....	33
9.3 Ammatillinen kasvu	35
9.4 Hyödynnettävyys ja kehittämisideat	36
LÄHTEET	37
LIITE 1: TEEMAHAASTATTELURUNKO	43
LIITE 2: INFOKIRJE	45
LIITE 3: SUOSTUMUSLOMAKE	46

KUVALUETTELO

KUVA 1. SOS-Lapsikylän tukiperheprosessi (SOS-Lapsikylä 2021)	19
KUVA 2. Analyysitaulukko vastauksista.	26
KUVA 3. Yhteenveto haastateltavien näkökulmista.	31

1 JOHDANTO

Tukiperhetoiminta on vapaaehtoista toimintaa, jota tuetaan ammatillisesti. Tukiperheinä toimivat pariskunnat ja henkilöt ovat saaneet ennen tukiperhetoiminnan aloittamista tukiperhevalmennuksen. Tukiperhevalmennuksen keskeinen tehtävä on valmentaa tukiperheiksi haluvia vastaamaan lapsen tarpeisiin tarjoten aikuisen läsnäoloa. Tukiperhe toiminta tukee lapsen kasvua ja kehitystä, sekä vanhempien jaksamista. Muuttuvat elämäntilanteet, terveydelliset haasteet ja sosiaaliset ja taloudelliset paineet kuormittavat perheitä, jolloin lapsiperheet voivat tarvita tukea vanhempien jaksamiseen. Muuttuvien elämäntilanteiden vuoksi perheet tarvitsevat myös eri palveluita ja viranomaisten apua vanhemmuuteen (Lastensuojelulaki 417/2007 luku 1 2§).

Lapsiperheiden tueksi on tarjolla varhaisen tuen palveluita, joiden tavoite on parantaa lasten ja nuorten hyvinvointia, vähentää lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarvetta ja ehkäistä syrjäytymistä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 30). Varhaisen tuen avulla voidaan ehkäistä ongelmien moninaistumista. Varhaisena tukena perheille voidaan tarjota tukiperhetoimintaa. Tukiperhetoimintaan sitoutuneita henkilöitä ja perheitä tarvitaan jatkuvasti lisää (Virtanen julkaisuaika tuntematon, 13). Pietikäisen (2021, 6) mukaan tarve tukiperhetoiminnan laajentamiselle on ilmeinen, jonka vuoksi aiheen tutkimiselle on tarvetta. Tutkimusaiheena tukiperhevalmennus on vähän tutkittu. Tukiperhevalmennuksen tarkoituksena on luoda riittävä tietopohja toiminnan aloittamiseen.

Opinnäytetyön aiheen valikoitumiseen on vaikuttanut kiinnostus tukiperhetoimintaa kohtaan, sekä tietoisuus siitä, että tukiperheistä on jatkuva pula. Opinnäytetyön kautta halutaan tuoda tukiperhetoiminnalle lisää näkyvyyttä ja tuottaa lisätietoa vähän tutkitusta aiheesta, jotta toimintaa voidaan jatkossa kehittää. Viime vuosina maailman tilanteeseen paljon vaikuttanut koronaviruspandemia on aiheuttanut perheissä paljon ahdingkoa, jonka vuoksi avoimuuden tukitoimille, kuten tukiperheille on lisääntynyt tarvetta. Tämän vuoksi koemme tärkeäksi tutkia tukiperhevanhempien saamaa tukea, jotta toiminnan sisältö tukisi tukiperhevanhempina toimivia henkilöitä mahdollisimman paljon, jolloin heidät saataisiin sitoutumaan toimintaan mahdollisimman pitkäaikaisesti.

SOS-Lapsikylä haluaa kehittää tukiperhetoimintaansa ja he haluavat panostaa myös tukiperhetoiminnan aloittamista edeltävään valmennukseen. Tutkimuksen tuloksissa esitetään, millaiset asiat ovat nousseet tukiperheenä toimineiden haastatteluiden kautta tarpeellisiksi asioiksi sisällyttää valmennukseen. Laadullisen tutkimuksen tekoa on ohjannut tutkimuskysymykset, joihin haastattelujen kautta on haettu vastauksia, analysoimalla haastatteluaineisto.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii SOS-Lapsikylä säätiö. SOS-Lapsikylä on voittoa tavoittelematon lastensuojelun asiantuntija ja palveluntuottaja, joka tarjoaa palveluita kunnille ja perheille. SOS-Lapsikylä on kansainvälinen lastensuojelujärjestö, joka toimii Suomessa ja maailmalla. SOS-Lapsikylän tehtävä on auttaa heikoimmassa asemassa olevia lapsia ja perheitä. (SOS-Lapsikylä 2022 a.)

Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa laadullisena tutkimuksena SOS-Lapsikylän tukiperhevalmennukseen osallistuneiden henkilöiden kokemuksia valmennuksesta. Valmennukseen osallistuneiden henkilöiden kokemusten pohjalta tavoitteena on selvittää tukiperhevalmennuksen kehittämistarpeita.

2 PERHEIDEN TUKEMINEN TUKIPERHEELLÄ

Perheiden elämään voi kohdistua yllättäviä muutoksia, jotka kuluttavat vanhempien voimavaroja. Elämän erilaisten kriisien kohdatessa, osa perheistä jää ilman tukea heidän läheisiltään (Matilainen 2008, 23). Pelkosen (2019, 106) mukaan, vanhemmat toivovat saavansa tukea vanhemmuuteen pitkäjänteisesti sekä lastenhoitoapua. Vanhemmuuden tukemisessa olisikin tärkeää kuulla vanhempia, etsiä ratkaisuja yhdessä heidän kanssaan, sekä huomioida perheiden yksilöllisyys ja kokonaistilanne. (Pelkonen 2019, 106).

Tukiperhettä tarvitsevien perheiden ongelmat ovat saattaneet moninaistua (Matilainen 2008, 23). Lapsiperheiden erilaiset kuormittavat tekijät vaikuttavat toisiinsa. Vanhempien työelämän aiheuttama kuormitus vaikuttaa vapaa-ajalla jaksamiseen ja parisuhteen hoitamiseen. Vanhemmat kokevat, ettei lapsivapaalle ajalle ole usein mahdollisuuksia. (Jokinen 2019, 9.) Tarpeiden mukainen annettu tuki vanhemmuuteen varmistaa niin lapsen kuin vanhempienkin hyvinvointia. (Pelkonen 2019, 106).

2.1 Perheiden monimuotoisuus

Perheen ajatellaan muodostuvan vanhemmista ja heidän lapsistaan. Perheiden muodostuminen vaihtelee perhekohtaisesti ja suomalaisessa yhteiskunnassa perheet, vanhemmuus ja parisuhde voivat olla monimuotoisia (Moring ja Kerppola 2019, 93). Perheiden elämäntilanteet vaihtelevat ja perheenjäsenillä on omat yksilölliset tarpeensa ja käytössä olevat voimavarat.

Lapsiperheisiin kuuluu yksi alle 18-vuotias lapsi. Lapsiperheiden yleisin perhemuoto on ollut vuonna 2020, eri sukupuolta olevan avioparin muodostama perhe, viidennes on ollut avoparien perheitä. Vuonna 2020 äiti ja lapsia -perheiden osuus lapsiperheistä on ollut kaksikymmentä prosenttia ja isä ja lapsia -perheiden määrä neljä prosenttia. Samaa sukupuolta olevien avioparien muodostamia lapsiperheitä on ollut 667 ja rekisteröityjen parien lapsiperheitä 219. Uusperheitä on ollut vuoden 2020 lopussa 50 185. (Suomen virallinen tilasto (SVT).) Lapsen vanhemmilla ja elämässä olevilla aikuisilla saattaa olla erilaiset roolit ja myös eri tavat osallistua lapsen arkeen ja häntä koskevaan päätöksentekoon (Moring & Kerppola 2019, 94).

Länsimaisessa kulttuurissa perhe erotetaan suvusta, jolloin perheen katsotaan muodostuvan vanhemmista ja heidän kanssaan kotona asuvista lapsista (Vile'n, Seppänen, Tapio & Toivanen 2014, 10). Suomalaisessa yhteiskunnassa usein perheen ajatellaan muodostuvan eri sukupuolta olevista vanhemmista ja heidän lapsistaan. Perheellä kuitenkin tarkoitetaan yhdessä asuvien avio- tai avoliitossa olevien pariskuntien lisäksi parisuhteensa rekisteröineitä henkilöitä ja heidän lapsiaan. Perheen muodostaa myös yksinhuoltajavanhempi lapsineen ja avio- ja avopuolisot sekä parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia. (Tilastokeskus julkaisuaika tuntematon; Rönkkö ja Rytkönen 2010,16.)

Muita perhe muotoja ovat uusperheet, sateenkaariperheet ja sijaisperheet. Uusperheissä toisella tai molemmilla puolisoilla on alle 18-vuotias lapsi aiemmasta parisuhteesta, jolloin perheen kaikki lapset eivät ole puolisoitten yhteisiä (Vile'n ym. 2014, 14). Sateenkaariperheet ovat lapsiperheitä, joissa

yksi tai useampi vanhemmista kuuluu seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön. Uusperheitä ja sateenkaariperheitä yhdistää se, ettei kaikki vanhemmat välttämättä ole lapselle lain mukaan sukua. Sijaisperheissä vanhemmuus toteutuu toistaiseksi voimassa olevalla sopimuksella ja lapsen biologiset vanhemmat voivat olla lapsen elämässä myös mukana. (Moring ja Kerppola 2019, 94.) Lainsäädännössä perheelle ei ole yhtä täsmällistä määritelmää. Sosiaalihuoltoa toteutettaessa erilaiset perheet ja heidän erilaiset tarpeensa kuuluu huomioida. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 45.)

2.2 Tukiperhetoiminnalla tavoitteellista varhaista tukea perheille

Tukiperhetoiminta on varhaista tukea perheille. Tukiperhetoiminnan tavoite on tukea ja auttaa lapsiperhettä silloin, kun perheen ja vanhempien voimavarat ovat heikentyneet. Tukiperheitä tarvitaan tukemaan perheitä, kun heiltä puuttuu läheisten muodostama tukiverkosto tai se on kaukana. (Pelastakaa lapset julkaisuaika tuntematon, 2.) Tukiperheellä halutaan vaikuttaa myönteisesti lapsen kasvuun ja kehitykseen. Tukiperheen kautta lapselle tarjotaan kokemus turvallisuudesta aikuisesta ja turvallisesta ihmissuhteesta. (Moilanen & Svenlin 2016, 79.)

Kun tukiperhe ottaa lapsen luokseen viikonlopuksi, tämä merkitsee vanhemmalle hengähdystaukoa jatkuvasta vastuusta ja mahdollisuutta, esimerkiksi lepoon. Lapsen ollessa tukiperheen luona, tarjoutuu vanhemmalle omaa aikaa, jolloin on mahdollisuus kiinnittää huomiota omiin perustarpeisiin. (Moilanen & Svenlin 2016, 79.)

Svenlinin (2020, 57) mukaan tukiperhetoiminta on tukihenkilötoiminnan muunnos, mutta myös perhehoidon muoto. Tukiperhettä tarkasteltaessa perhehoidon näkökulmasta, korostuu tukiperheen tarjoaman ihmissuhteen lisäksi huolenpito ja hoiva lapselle (Svenlin 2020, 57). Tavallisten perheiden käyttäminen osana sosiaalityötä, on vahvasti juurtunut Suomen ja Ruotsin ohella kansainvälisesti sosiaalityöhön (Regnér & Johansson 2006, 2). Andersson ja Bangura Arvidsson (2001) mukaan tukiperhetoiminta vaatii pieniä resursseja.

2.3 Varhainen tuki

Perheiden tukemiseen liittyy ennaltaehkäiseviä palveluita ja työmuotoja, kuten varhainen tuki ja varhainen puuttuminen. Varhainen puuttuminen ja tuki ovat ehkäisevää lastensuojelua, johon liittyen eri alojen työntekijät ja lapsen lähiverkosto tekevät yhteistä työtä lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi. Ehkäisevä lastensuojelu on lastensuojelua, ennen lapsi tai perhekohtaista suojelua. Ehkäisevän lastensuojelun palvelut voivat kohdistua koko ikäryhmään tai valikoidusti kohdentua myös haavoittuvassa elämäntilanteessa oleviin ryhmiin. Perheille suunnatuissa palveluissa ennaltaehkäisyä ja varhaista tukea pidetään tärkeinä ja varhaisessa vaiheessa tarjottu laadukas tuki, on vaikuttavaa ja tuloksellista. (Rautio 2016, 29; Pieksämäen kaupunki 2012, 2–3; Pölkki 2016, 254.)

Varhaisella puuttumisella tarkoitetaan, että tunnistetaan ja tarjotaan tehokasta varhaista tukea. Tehokkaalla varhaisella puuttumisella pyritään ehkäisemään ongelmia tai puuttumaan niihin suoraan, kun ne ilmenevät. Perheille voidaan tarjota palveluissa kohdennettuja valikoivia interventioita riskien, kuten alhaisen perhetulon, vanhemman nuoren iän, yksinhuoltajuuden tai etniseen vähemmistöön kuulumisen perusteella. Vaikka näissä olosuhteissa kasvavat lapset eivät välttämättä kärsi erityisongelmista, arvioitujen riskien perusteella perheitä tukevilla toimilla voidaan estää vakavampien ongelmien syntyminen. (Early Intervention Foundation 2022.)

Vanhemmuuteen tarjotun varhaisen tuen tulee vastata erilaisten perheiden ja vanhempien tarpeisiin (Jokinen 2019, 16). Varhaista tukea tarjotaan lapsiperheille suunnatuissa palveluissa, kuten perhekeskuksissa, neuvolassa, kouluissa, varhaiskasvatuksessa ja terveydenhuollossa. Palveluissa tarjottu ohjaus ja neuvonta ovat varhaista tukea. Varhainen tuki on jaksamisen, sekä vaikeuksien tunnistamista ja työkaluja vanhemmuuteen. Vanhemmuuden varhaista tukea ovat, arjen apu jaksamiseen, hengähdystauot arjesta ja tarvittaessa avun piiriin saattaminen. (Jokinen 2019, 16.) Perhekeskukset ovat yhteensovittuja lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia tukevia ja heidän tuen tarpeisiinsa vastaavia palveluverkostoja. Palveluverkosto on monialainen, johon kuuluvat lapsille, nuorille ja perheille tarkoitetut hyvinvointia ja terveyttä edistävät palvelut. Palveluihin kuuluvat lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä edistävät, sekä varhaisen tuen, hoidon ja kuntoutuksen palvelut (Pelkonen ym. 2019, 11.)

Varhaisen tuen tavoitteena on, että tukemalla vanhemmuutta ja perhettä, lisätään lapsen hyvinvointia. Varhaista tukemista on toiminta, jolla pyritään tunnistamaan, ehkäisemään ja helpottamaan lasten, nuorten ja perheiden ongelmia mahdollisimman varhain tai heti huolen havaitsemisen jälkeen. (Pieksämäen kaupunki 2012, 3.) Vanhemmuuden tukeminen on tärkeä osa perheen tukea. Vanhempia tukemalla tuetaan heitä vastaamaan lastensa tarpeisiin (Burgess, McDonald & Sweeten 2018, 15).

Varhaisesta tuesta puhutaan silloin, kun huoli perheen tilanteesta ei ole vielä vakava ja tukemisella voidaan ennaltaehkäistä perheen tilannetta, ettei ongelmat kasaantuisi (Rautio 2016,30). Ilman tukea eläminen kuormittavassa elämäntilanteessa, tuo usein lisää stressiä ja saattaa aiheuttaa traumoja, jotka heijastuvat terveyteen ja hyvinvointiin. Tarjoamalla oikea-aikaisia ja helposti löytyviä palveluita ja tukimuotoja lapsille ja perheille, voidaan ennaltaehkäistä lapsen kehitykselle haitallisia riskitekijöitä. Riskitekijöillä tarkoitetaan yleisesti stressaavia tapahtumia tai olosuhteita, jotka lisäävät ongelmia (Pölkki, 2016, 259–269.)

Vanhempien ja huoltajien tukeminen ja voimaannuttaminen, luo heille edellytyksiä huolehtia paremmin kasvatustehtävästään, sekä ehkäisee ongelmien pahenemista ja kasautumista. Ennaltaehkäisevien ja varhaisen tuen palveluiden tavoite on parantaa lasten ja nuorten hyvinvointia, vähentää lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarvetta, sekä ehkäistä syrjäytymistä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 30.) Havaitsemalla ongelmat ja puuttumalla niihin varhaisessa vaiheessa, säästetään lastensuojelun korjaavista palveluista syntyviä kustannuksia (Rautio 2016, 32). Kohdennettuja palveluita tarjotaan perheille, joilla on todettu olevan haasteita, jotka vaativat intensiivisempää tukea. Näissä tapauksissa varhainen puuttuminen ei voi enää estää ongelmien syntymistä, vaan sillä voidaan mahdollisesti auttaa ongelmien hoidossa, sekä minimoida tai kääntää lapsen kehitykseen kohdistuvia pitkän aikavälin vaikutuksia. (Early Intervention Foundation 2022.)

3 TUKIPERHETOIMINNAN KEHITTYMINEN OSANA VARHAISTA TUKEA

Ehkäisevää lastensuojelutyötä on toteutettu jo vuonna 1930 kesälapsitoiminnan muodossa. Kesälapsiksi on luokiteltu lapsia, jotka ovat päässeet omasta kodistaan maaseudulle kesän ajaksi. Kesäkotien kysyntä on lisääntynyt sotien jälkeen 1950-luvulla. Kesäkoteina toimineille henkilöille on maksettu hoitokorvausta lasten vastaanottamisesta. (Kauppi & Rautanen 1997, 193.) Märijärvi ja Saksa (2015, 13) esittävät Kaupin ja Rautasen (1997) mukaan tukiperhetoiminnan juurten olevan sotien jälkeiseltä ajalta jolloin, kaupungeissa asuvia lapsia on lähetetty maaseudulle kesäloman ajaksi. Tuolloin ei vielä kuitenkaan ole ymmärretty kesälapsitoiminnan merkitystä perhettä tukevana toimintana, vaan ajatus perhettä tukevasta toiminnasta on syntynyt vähitellen. 1970-luvulla lastenlomatoimintaan on aloitettu kiinnittämään enemmän huomiota ja kesälapsitoiminnan nimi on muutettu lasten lomatoiminnaksi (Kauppi & Rautanen 1997, 196–197.)

Sosiaalihuollon murrosvaihe 1960- ja 1970-lukujen vaiheessa on asettanut vaatimuksensa myös lastensuojelun uudistamiselle. Lasten oikeuksia ja asemaa hiljalleen alettiin ymmärtää yhteiskunnallisena kysymyksenä. Vanhasta lastensuojelulaista ja ajattelutavasta irtautuminen loi pyrkimyksen luoda lasten ja perheiden tarpeisiin vastaavaa perhekeskeisyyttä ja jatkuvia ihmissuhteita vaalivaa sosiaalipalvelujärjestelmää. (Moilanen 2015, 86.) Avohuollon merkitys sosiaalityössä lisääntyi 1960-luvulta 1990-luvulle saakka, kun siirryttiin laitostavasta palvelurakenteesta kohti ennaltaehkäiseviä toimia (Mikkola & Helminen 1994, 16). Eri toimijoiden tukihenkilötoiminnalla on takanaan yli neljänkymmenen vuoden historia, kun se syntyi osana kunnallista lastensuojelua 1970-luvun alussa tullessaan korvaamaan vuoden 1936 lastensuojelulaissa esiteltyä suojeluvalvontaa (Moilanen 2015, 12).

Lastensuojelun tukihenkilötoiminnan muodostumisen kannalta merkittävää on ollut, että lastensuojelussa oli syntynyt uusi ajattelutapa ja suuntaus, joka oli tukeminen. Lasten ja aikuisten välisiin suhteisiin, tukihenkilötoiminnassa keskeiseksi määritteleväksi elementiksi hahmottui tuki, joka merkitsi lasten uudelleen asemoitumista lastensuojelussa. (Moilanen 88–89.) Tukiperhetoiminta on Suomessa sijoittunut vuodesta 1983 lakisääteisen lastensuojelun yhteyteen (Moilanen & Svenlin 2016, 77).

Ei kuitenkaan ole varmuutta, kuinka tukiperhetoiminta on lopulta päätyntä vuonna 1983 kirjattuun lastensuojelulakiin. Kuitenkin idea tukiperheistä on perustunut sosiaalisen tuen tarpeeseen. (Svenlin 2020, 44.) Kaupin ja Rautasen (1997) mukaan lomaperheistä oli alkanut muotoutua lapsille vähitellen ympärivuotisia tukiperheitä. 1990-luvun lamavuosien aikaan, joka kolmas lasten lomakoti oli lapselle myös tukikoti. 1990-luvulla useamman lomakodin toimiessa tukiperheenä, alkoi tukiperhetoiminnan kehittäminen ehkäisevänä palveluna. (Kauppi & Rautanen 1997, 199.)

Vanhassa sosiaalihuoltolaissa (710/1982) lapsiperhepalveluista oli säädetty vain sosiaalityöstä, sekä kasvatus- ja perheneuvonnasta. Vuonna 2015 uudistettuun sosiaalihuoltolakiin, oli lisätty säännöksiä uusista palveluista, joista lapsiperheitä koskevia olivat perhetyön ja kotipalvelun lisääminen sosiaalihuoltolakiin. Lain uudistuksen jälkeen sosiaalipalvelujen tarve kuului arvioida ja asiakkaan tuen tarpeet tulivat palvelujen järjestämisen lähtökohdiksi. (Alatalo, Miettunen, Liukko, Kettunen & Normia-Ahlsten 2019, 9.) Lapsiperheille suunnattujen palveluiden oikea-aikaisuus ja saatavuus on lakiuudis-

tuksen myötä parantunut, kun palveluja on muutettu lastensuojelulain mukaisiksi avohuollon tukitoimiksi. Uudistuksen myötä perhetyö ja tukiperhetoiminta siirtyivät sosiaalihuoltolain mukaisiksi palveluiksi. (Pölkki 2016, 258.)

Kuten aiemmissa tutkimuksissa on todettu, Suomessa ei ole valtakunnallisia tilastoja tukiperhetoiminnan laajuudesta, sekä tukisuhteiden määrästä ja kestosta. Tukiperheessä käyvien lasten taustatilanteista ei ole myöskään tietoa saatavilla. (Svenlin 2020, 49.) Kuopiossa on ollut vuonna 2022 noin sataviisikymmentä aktiivista tukiperhettä. Samaan aikaan Kuopiossa on ollut noin viisikymmentä lasta odottamassa tukiperhettä. (Suominen 2022.)

3.1 Tukiperhetoimintaa ohjaava lainsäädäntö

Tukiperhe on sosiaalihuoltolain mukainen tukisuhde, joka toteutetaan osana sosiaalipalveluita. Avohuollon tukimuotona tukiperhetoiminta painottuu vapaaehtoisuuteen, jonka vastaanottaminen on asiakasperheen vapaaehtoisen ja tietoisin valinnan tulos. (Matilainen 2008, 5.) Sosiaalihuoltolaki velvoittaa kuntia järjestämään palveluita, jotka tukevat vanhempia, huoltajia sekä muita lapsen kasvatuksesta ja huolenpidosta vastaavia henkilöitä. Sosiaalihuoltolain mukaan, sosiaalipalveluita on järjestettävä muun muassa tukemaan lapsen tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin ohella fyysiseen, psyykkiseen tai sosiaaliseen toimintakykyyn liittyvään tuen tarpeeseen. Sosiaalihuoltolaki velvoittaa järjestämään tukea osallisuuden tukemiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 3 luku 11§, 13§.)

Sosiaalihuoltolain 28 § mukaan erityistä tukea tarvitseville lapsille, nuorille sekä heidän perheelleen voidaan tarvittaessa järjestää tukihenkilö- tai tukiperhetoimintaa. Vanhemmat voivat pyytää ympäri-vuorokautista helpotusta arkeen, lapselle sopivan tukiperheen palveluna. Sosiaalipalveluiden alaisena toteutettavan palvelun tarve arvioidaan yhdessä lapsen ja perheen kanssa ja heille laaditaan asiakassuunnitelma, joka vastaa heidän tarpeitaan. Tukiperheen järjestäminen perustuu aina palvelutarpeeseen ja asiakassuunnitelmaan. Tukiperhepalvelusta kuuluu tehdä selkeä sopimus ja suunnitelma tukisuhteen tavoitteista, tiiviystä ja kestosta, joka laaditaan yhdessä asiakkaan ja tukiperheen kanssa. Suunnitelma ja sopimus tarkistetaan sovituin määräajoin. (THL julkaisuaika tuntematon b.)

Laki ei aseteta ajallisia rajoitteita tukisuhteen kestolle. Tämä tarjoaa lähtökohtaisesti lapselle mahdollisuuden pitkäaikaisen ihmissuhteen luomiseen tukiperheensä kanssa (Moilanen & Svenlin 2016, 78.) Tukiperhetoiminta on yksi sosiaalityön väline, joka pohjautuu ajatukselle toimivasta ihmissuhteesta. (Lehto-Lundén 2020, 141.)

Yksi lastensuojelun avohuollon tukitoimien peruskivi muodostuu tukiperheistä. Perheiden jäädessä, vaille luontaista tukea läheisiltään kriisin kohdatessa, saattavat ongelmat moninaistua. (Matilainen 2008, 23.) Lapsen vanhemman tai muun huoltajan kuuluu vastata lapselle tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin tarjoamisesta, mutta muuttuvien elämäntilanteiden vuoksi, perheet tarvitsevat myös eri palveluita ja viranomaisten apua vanhemmuuteen. Lapsiperheiden kanssa toimivien eri viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään. Viranomaisten on pyrittävä tarjoamaan perheelle heidän tarvitsemaansa apua riittävän varhain. (Lastensuojelulaki 417/2007 luku 1 2§.)

Lapsen hyvän elämän tavoitteiksi, on laissa määritetty myönteiset ja läheiset ihmissuhteet. Läheiseen ihmissuhteeseen liittyen erityisesti lapsen ja huoltajan välisiä suhteita on tärkeää tukea. Muita hyvän elämän tavoitteita ovat hyvä hoito, huolenpito ja kasvatusta. (Pölkki 2016, 255.) Lapsen ollessa sosiaalityöntekijän arvion perusteella lastensuojelun avohuollon tukitoimien tarpeessa, on kunta velvollinen järjestämään tarvittavat palvelut ja tukitoimet asiakassuunnitelmaan kirjatulla tavalla (THL julkaisuaika tuntematon). Sosiaalihuoltolain 1301/2014 useat pykälät, kuten 9 §, 10 §, 13 § ja 14 §, velvoittavat kuntia järjestämään vanhemmuutta, sekä lasten ja nuorten hyvinvointia tukevia palveluja tarvittavassa laajuudessa (Alatalo, Miettunen, Liukko, Kettunen & Normia-Ahlsten 2019, 12).

Perhe on ohjattava tarvittaessa lastensuojelun piiriin. Lastensuojelun keskeinen tehtävä on tukea vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa. Lastensuojelun tehtäviin kuuluu turvata lapsen huolenpito, järjestämällä tarvittavia palveluita ja tukitoimia lapselle sekä hänen perheelleen. (Lastensuojelulaki 417/2007 luku 1 2§.) Lastensuojelun avulla pyritään ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia. Tärkeää on puuttua ja tarjota tukea riittävän varhain havaittuihin ongelmiin. Lapsen etu, on ensisijainen asia, joka lastensuojelun tarpeen arvioinnissa ja toteutuksessa on otettava huomioon. Lapsen etua arvioitaessa, on huomioitava eri palveluvaihtoehtoja, jotta valitut palvelut turvaavat lapselle tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin. (Lastensuojelulaki 4§.) Tukiperhetoiminta on tärkeä, mutta haasteellinen tapa auttaa lastensuojelun asiakasperheitä (Matilainen 2008,5).

3.2 Tukiperheen myöntäminen perheen tueksi

Sosiaalityön tehtävänä on suojella heikommissa asemassa olevia ja voimaannuttaa vaikeissa oloissa eläviä. Sosiaalityön tehtäviin kuuluu turvata hyvän kasvun edellytykset, sekä turvata ongelmatilanteissa elävien inhimilliset kasvuedellytykset ja tukea heidän vanhemmuuttaan. (Niemelä 2017, 196.) Sosiaalityö on yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen tuen tarpeen arviointiin pohjautuvaa kokonaisvaltaista asiakas- ja asiantuntijatyötä. Sosiaalihuoltolaissa korostetaan palvelujen ehkäisevää ja lapsen kehitystä edistävää tavoitetta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 30, 54.)

Vanhemmat voivat pyytää sosiaalihuollon kautta tukiperhepalvelua, kun he tarvitsevat helpotusta arkeen (THL julkaisuaika tuntematon b). Sosiaalihuollon palveluiden tarkoituksena on vahvistaa lasten ja lapsiperheiden varhaista tukemista, pyrkien palvelujen kokonaisvaltaisuuteen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 30). Sosiaalityöntekijän tekemän palvelutarpeen arvion mukaan, perheille voidaan tarjota tukiperheitä kunnan sosiaalityön kautta. Tukiperhe voidaan tarjota kunnan omana palveluna tai kunnan hankkimana ostopalveluna järjestöiltä. (THL julkaisuaika tuntematon b.)

Tukiperhetoiminnan aloittamisen taustalla voi olla oletus aikuisen ajan puutteesta, jolloin tukiperheen tarjoama ja antama aika lapselle määrittyy yhdeksi keskeiseksi tuen sisällöksi. Tukiperheen kautta lapselle halutaan tarjota säännöllisesti aikuisen aikaa, kiireetöntä läsnäoloa ja huomiota. Vastaavasti, vanhemman osalta palvelutarpeeksi näyttäytyy hengähdystaukojen saaminen arkeen sekä omaa vapaa-aikaa. (Moilanen & Svenlin 2016, 79.) Vanhempien ja huoltajien tukeminen ja voimaannuttaminen luo heille edellytyksiä huolehtia paremmin kasvatustehtävästään ja ehkäisee ongelmien lisääntymistä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 30).

3.3 Tukiperheiden merkitys lapselle ja perheelle

Tukiperhetoiminta lähtee lapsen tarpeista. Tukiperheet vastaavat ensisijaisesti lapsen tarpeisiin, samalla, kun he tukevat vanhempien jaksamista. Tukiperhe ja sen perheympäristö tarkoittaa turvallista ja vakaata ympäristöä (Svenlin 2020, 116). Christensenin ja Egelundin (2002) tutkimuksen mukaan tukiperhe näyttää toimivan paikkana, jossa lapset saavat ulkoilla luonnossa, lomailla ja kokea asioita, jotka tarjoavat heille erilaisia kokemuksia, kuin kodin tarjoamat vaihtoehdot. Berg Eklundin (2010) tutkimuksessa todetaan lasten kokevan tukiperheeseen menemisen heidän omana aikanaan ja mahdollisuutena mennä pitämään hauskaa, sekä tapaamaan ikätovereitaan tukiperheessä. Tukiperheissä vietetyt viikonloput ovat lapselle huolista vapaata aikaa ja tuottavat otollisia tilanteita lapsen ja aikuisen väliselle vuorovaikutukselle. (Svenlin 2020, 115).

Christensenin ja Egelundin (2002) tutkimuksessa tuodaan esille, että tukiperheillä voi olla parempi taloustilanne, kuin lasten omalla perheellä. Tukiperheillä saattaa olla eläimiä, esimerkiksi koiria ja hevosia, toisin kuin lapsen omassa kodissa. Tukiperhe edustaa lapsille iloa ja hyviä kokemuksia, mutta toisaalta tuo esille eroja omaan perheeseen ja kotiin. (Christensen & Egelund 101–102.) Andersson ja Bangura Arvidsson (2001) toteavat Ruotsissa tekemässään raportissaan tukiperheiden tarjoavan laajasti tukea avun tarpeessa olevilla perheillä, koska tukiperhetoiminta koskee koko perhettä. Tukiperhetoiminnalla on hyvät mahdollisuudet kehittää perheiden verkostoja, mutta tukiperheen näkökulmasta se ei kuitenkaan tarkoita, että heistä tulisi läheisiä ystäviä tuettavan perheen kanssa. (Gunvor & Bangura Arvidsson 2001, 29.)

4 TUKIPERHEEKSI VALMENNUKSEN KAUTTA

Tukiperheet ovat tavallisia perheitä, jotka vapaaehtoisesti haluavat tukea avuntarpeessa olevaa lapsiperhettä. Tukiperheillä kuuluu olla halu tarjota huolenpitoa ja turvaa lapsille ja nuorille sekä tilaa ja aikaa tuettaville lapsille (THL 2021 b). Berg Eklundh (2010) kuvaa tukiperhettä lapsen ”ylimääräiseksi perheeksi”, jonka kanssa hän viettää aikaa rajoitetusti.

Erilaiset perheet ja yksin asuvat henkilöt voivat toimia tukiperheinä. Tukiperheet ovat vapaaehtoisia aikuisia, jotka haluavat tukea toisia perheitä ja heidän lapsiaan. Tukiperheet voivat olla pariskuntia, joilla on omia lapsia tai henkilöitä, joiden omat lapset ovat jo muuttaneet pois kotoa. Tukiperhe voi olla lapseton pariskunta tai yksin asuva aikuinen, yksinhuoltajaperhe, sateenkaariperhe tai maahan muuttanut perhe. (THL julkaisuaika tuntematon b; Pohjois-Savon lastensuojelun kehittämisyksikkö 2020, 6; SOS-Lapsikylä julkaisuaika tuntematon, 4.)

Tukiperheenä toimivien oman elämäntilanteen pitää olla kunnossa ja heiltä toivotaan myönteistä elämänasennettä. Tukiperheiltä ei edellytetä mitään erityistaitoja. (Perhehoitoyksikkö Kanerva 2021, 4.) Tukiperheiden on kyettävä kohtaamaan ja suvaitsemaan erilaisuutta. Tukiperheen vanhempien on toimittava yhteistyössä tuettavan lapsen ja hänen perheensä kanssa. (THL julkaisuaika tuntematon.) Tukiperhe vanhemmiksi soveltuvat empaattiset henkilöt, kuten yleisestikin vapaaehtoistyöhön. Vapaaehtoisena työskentely vaatii emotionaalista sitoutumista. (Utti 2009, 26.)

4.1 Tukiperheeksi ohjautuminen

Yleisin motiivi tukiperheeksi ryhtymisessä on halu auttaa muita. (Perälä & Välimaa 2011, 43). Tukiperheiksi haluavien toivotaan olevan valmiita sitoutumaan toimintaan. Tukiperheeksi lähtemisen kuuluu olla koko perheen yhteinen päätös. (SOS-lapsikylä julkaisuaika tuntematon, 7.) Tavalliselle perheelle tukiperheeksi ryhtyminen perustuu vapaaehtoisuuteen ja alkuinformaation jälkeen tietoiseen valintaan, osallistua valmennukseen (Matilainen 2008, 5). Vapaaehtoistoimintaa tarjoavan järjestöjen kuuluu arvioida toimintaan mukaan haluavan vapaaehtoisen soveltuvuutta tukiperheeksi (Hastrup ym. 2019, 9).

Tukiperheen hakeutuessa toimintaan, tukiperhepalvelun tarjoajat sekä kunnan sosiaalityöntekijä arvioivat, onko tukiperheen ajallisesti mahdollisuus tavata lasta ja pystyykö tukiperhe sitoutumaan keran kuussa kokonaiseksi viikonlopuksi (Moilanen & Svenlin 2016, 78). Sitoutuminen on vapaaehtoisuustoiminnassa erityisen tärkeää, mikä olisi tärkeää tuoda esille sekä vahvistaa heitä koulutettaessa. Sitoutumiseen vaikuttavat oma luonne, sekä odotukset toiminnalle. (Pohto 2022, 54.)

4.2 Tukiperheenä toimiminen

Tukiperhetoiminta on ammatillisesti tuettua vapaaehtoistyötä (Virtanen julkaisuaika tuntematon, 11). Tukiperhetoiminta ajoittuu lasten, vanhempien ja tukiperheiden vapaa-aikaan. Kuitenkaan toiminnalle kohdistettu aika ei ole täysin vapaata, vaan etukäteen asetetut tavoitteet ja sovitut aikataulut koskien tapaamisen kestoa, vaatii perheitä sitoutumaan sovittuihin asioihin. (Moilanen & Svenlin 2016, 78–79.) Tukiperheenä toimiminen on lapsen rinnalla kulkemista ja yhdessä arkisten asioiden tekemistä (Perhehoitoyksikkö Kanerva 2021, 10).

Tukiperhevanhemmuuteen kuuluu myös suhteen rakentuminen lapseen (Zwiers 2015, 35). Lapset ovat monin tavoin sopeutuvaisia elämään kahden eri perheen kanssa, mutta joskus saattaa myös ristiriitoja. Ristiriitoja ilmenee, kun lasten on sopeuduttava kahden eri perheen sääntöihin. Perheiden tavoissa toimia ja säännöissä voi olla eroja, miten esimerkiksi huolehditaan hygieniasta, pukeudutaan ja ruokaillaan. (Christensen & Egelund 102.) Tukiperheet kokevat yhteisten arvojen tukevan yhteistyötä tuettavien perheiden kanssa (Märijärvi & Saksa 2015, 8).

Erilaisiin sääntöihin ja arkirytmiin sopeutuminen voi aiheuttaa lapsen ja tukiperheen välille näkemyseroja. Niemen (2011) mukaan yleisiä näkemyseroja aiheuttavia asioita ovat nukkumaanmenoajat, television katselu, ruokailu, hygienia, sekä pukeutuminen ja ulkoilu. Tukiperheen jäsenet voivat kuitenkin toimia roolimalleina ja antaa hyviä esimerkkejä siitä, miten käsitellä erilaisia ristiriitatilanteita. Lapset saattavat myös löytää tukiperheestä itselleen aikuisen, joka kuuntelee lapsen ajatuksia ja huolia, sekä ymmärtää lapsen tarpeet. (Berg Eklundh 2010, 3.) Epävarmoista kotioloista tuleville lapsille pysyvyys ja säännöllisyys ovat merkityksellisiä myös tukiperhesuhteessa (Niemi 2011, 71).

Lehto- Lundénin (2020) mukaan lasten kokemukset osoittavat, että ihmissuhteet ovat vain yksi osa tukiperhetoimintaa, sen toimivuutta tai toimimattomuutta. Zwiersin (2015) tekemän tutkielman mukaan tukiperhetoiminnalla on myönteisiä vaikutuksia itse tukiperheisiin. Tukiperheenä toimiminen voi edistää omaa kehitystä yksilönä ja vanhempana. Tukiperheiden vanhemmat kokevat arvokkuuden tunnetta, että he pystyvät auttamaan muita. Tukiperhevanhempana toimiminen antaa heille itselleen mukavaa aikaa, koska useat saavat jakaa yhdessä tärkeitä hetkiä heidän luonaan käyvän lapsensa kanssa ja kokea esimerkiksi rakkautta. (Zwiers 2015, 47.)

Niemen (2011) mukaan tukiperheet ovat kokeneet suurimpina haasteina lapsen ylivilkkouden, levottomuuden tai keskittymiskyvyttömyyden. Haasteina ovat tukiperheiden kokemusten mukaan myös lapsen arkuus, pelokkuus, turvattomuuden tunne sekä lapsen vaikeudet sosiaalisissa suhteissa. (Niemi 2011, 64–65.) Tukiperhetoiminta on Matilaisen (2008) mukaan osittain muuttunut, ongelmia ennaltaehkäisevästä työstä korjaavaan työhön. Tukiperheille toiminnan ongelmia korjaava työskentely asettaa uusia haasteita osaamisen ja jaksamisen suhteen. (Matilainen 2008, 23).

Lasten erityyppinen oireilu ja perheiden elämäntilanteeseen liittyvät moninaiset tuentarpeet ovat Niemen (2011) mukaan koettu tukiperheissä haastaviksi. Perälän ja Välimaan (2018) mukaan tukiperheillä pääsääntöisesti sujuu hyvin tukilasten kanssa. Hankaluuksia on ilmennyt isompien lasten kanssa, jolloin tukiperheessä on koettu, että heidän kanssaan ei pärjätä. Myös vanhempien kanssa on ollut vaikeutta yhteisten sääntöjen laatimisessa. (Perälä ja Välimaa 2018, 44–45.) Tukiperheet kokevat myös huolta heidän luonaan käyvästä lapsesta, jonka vuoksi tukiperheille on tärkeää tarjota tarpeen mukaan tukea heidän jaksamiseensa tukiperhetoiminnassa (Niemi 2011, 83).

4.3 Tukiperheiden rekrytoinnin ja valmennuksen merkitys

Tukiperheitä tarvitaan koko ajan lisää tukemaan lapsiperheitä erilaisista syistä. Tukiperheitä ei kuitenkaan ole riittävästi tarjolla tukea tarvitseville perheille. Perheet saattavat joutua odottamaan pitkäänkin heille sopivan tukiperheen löytymistä. Hanhinen ja Rintala (2012) toivat esille valtiontalouden tarkistusvirastolle tekemässä tarkastuksessa, että vain yhdessä tarkastuskunnassa, tukihenki-

löitä ja -perheitä on ollut saatavilla tarpeen mukaan. Mursun ja Huismanin (2017) mukaan tukiperhettä odottavien lasten määrä on ollut nousussa viime vuosina ja odotusajat tukiperheen saamiselle ovat voineet olla pitkiä. Tukiperheiden vähäinen määrä lisää pitkää odotusaikaa, sopivan perheen löytymiselle. Pitkä odotusaika vaikeuttaa toiminnan ajoitusta ja tavoitetta mahdollisimman varhaisesta tuen tarjoamisesta. (Moilanen & Svenlin 2016, 78.)

Itse tukisuhteidenkin tukemiseen on hyvä kiinnittää huomiota. Lapsen ympärivuotisessa tukemisessa, ammatilliselle otteelle ja ymmärrykselle on yhä useammin tarvetta, kun toimitaan lastensuojelun asiakkaana olevan perheen kanssa. (Matilainen 2008, 23–24.) Zwiers (2015) esittää tutkimuksessaan huomioimaan tukiperhevanhempia valittaessa ja kouluttaessa, tukiperheinä toimivien henkilöiden negatiivisia ja positiivisia kokemuksia toiminnasta. Tukiperhevalmennus on aiheena kuitenkin vähän tutkittu.

Tukiperhevalmennuksissa valmentajana toimivat palkatut ammattilaiset (Hastrup ym. 2019, 9). Tukiperheiksi haluavien vapaaehtoisten rekrytointiin, koulutukseen, ohjaukseen ja tukemiseen on panostettava, jotta kuntien ja eri toimijoiden käytettävissä on riittävästi toimintaan pitkäjänteisesti sitoutuneita tukihenkilöitä (THL 2021 b). Niemen (2011) tutkielmassa oli selvitetty tukiperheiden kokemusta käymästään tukiperhevalmennuksesta, jonka mukaan vastaajista 68 % oli ollut tyytyväisiä Pelastakaa lapset ry:n tarjoamaan valmennukseen (Niemi 2011,73). Pohdon (2022) opinnäytetyössä esitetään kehitettäväksi vapaaehtoisen tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan markkinoinnin ohella, koulutuksen sisällön kehittämistä (Pohto 2022, 40).

4.4 Valmennus työmenetelmänä tukiperheiden koulutuksessa

Valmennus on yksilöllinen ja tavoitteellinen prosessi, jonka tavoitteiden toteutumista voidaan tukea muiden työmenetelmien avulla. Valmennuksessa merkittävä lähtökohta on arvostava kohtaaminen, sekä ihmisen näkeminen ja kuuleminen. Valmennus on eteenpäin vievä toimintamalli, joka auttaa valmennettavaa saavuttamaan tavoitteensa. Valmennuksessa hyödynnetään ratkaisukeskeisyyttä, positiivista psykologiaa sekä kognitiivista käyttäytymistiedettä. (Valmentamo julkaisuaika tuntematon.)

Valmennus on toimintaa, jossa valmentaja on keskeisessä roolissa antamassa tietoa valmennettaville perheille. Valmentajalla tarkoitetaan henkilöä, joka toiminnallaan ja osaamisellaan edesauttaa valmennettavan kehittymistä, antaen lisätietoa aiheesta ja tukee valmennettavan oman potentiaalinsa hyödyntämistä. (Leikas 2018, 31.) Valmennus on reflektiivinen ohjausmenetelmä, jonka aikana valmentaja on tietoinen omasta vuorovaikutuksestaan ja asenteistaan (Pakkala & Ström 2018, 12).

Toimintaympäristön ja valmennettavien muuttuessa myös valmennuksen on muututtava tarpeita vastaavaksi. Kuten valmennettavilla, myös valmentajilla tulee olla jatkuva mahdollisuus kehittää itseään ja osaamistaan työssään. (Jäntti 2018,23–27.) Vaikka valmennuksen vaikuttavuutta tutkitaan, jokainen osallistuja kokee valmennuksen eri tavalla. Valmennuksesta seuraava oppiminen sekä sen vaikutus voi vaihdella valmennukseen osallistujien kesken. (Lehtinen 2010, 26.)

5 SOS-LAPSIKYLÄ TUKIPERHETOIMINNAN PALVELUNTUOTTAJANA

Opinnäytetyön tilaajana ja työelämän yhteistyökumppanina toimii SOS-Lapsikylä säätiö. SOS-Lapsikylä on voittoa tavoittelematon lastensuojelun asiantuntija ja palveluntuottaja, joka tarjoaa palveluita kunnille ja perheille. SOS-Lapsikylä on kansainvälinen lastensuojelujärjestö, joka toimii Suomessa ja maailmalla. SOS-Lapsikylän tehtävä on auttaa heikoimmassa asemassa olevia lapsia ja perheitä. (SOS-Lapsikylä 2022 b.) Ensimmäisen SOS-Lastenkylän perusti Hermann Gmeiner Tirolessa, Itävallassa, vuonna 1949. Nykyään SOS-Lapsikylät ovat aktiivisia 136 maassa. SOS-Lapsikylät auttavat satoja tuhansia lapsia vuosittain perheen vahvistamisen, koulujen, terveyskeskusten ja muun yhteisöllisen työn kautta. (SOS- children ´s villages julkaisuaika tuntematon a.)

SOS-Lapsikylät ympäri maailman pyrkivät tarjoamaan räätälöityä tukea ja palveluita muuttuvien olosuhteiden mukaan. SOS-Lapsikylät pyrkivät auttamaan perheitä pysymään yhdessä. Maailman laajuisesti SOS-Lapsikylä tarjoaa tukea vanhempia, ovat valmennukset, vanhemmuuden ja kotitalouden hoitotaitoihin, sekä perheneuvontaa ongelmien ratkaisemiseksi. Vähävaraisemmissa maissa SOS-Lapsikylät tukevat lasten ja imettävien äitien pääsyä terveydenhoitopalveluihin, sekä tyttöjen ja poikien pääsyä koulutukseen. (SOS- children ´s villages julkaisuaika tuntematon b.)

Suomeen SOS-Lapsikylä on rantautunut vuonna 1961 Kaija Laitisen tuodessa Itävallasta tietoa toiminnasta (Pohls 2012, 15). SOS-Lapsikylä on toiminut Suomessa vuodesta 1962 lähtien (SOS-Lapsikylä 2022 b). SOS-Lapsikylän keskustoimisto toimii Helsingissä. SOS-Lapsikylä on Suomessa Espoossa, Vantaalla, Kaarinassa, Tampereella, Jyväskylässä, Kuopiossa, Punkaharjulla, Oulussa ja Rovaniemellä. (SOS-Lapsikylä 2022 a.)

SOS-Lapsikylän toimintaan kuuluu uusien palvelumallien kehittäminen ja toteuttaminen, sekä lapsi- ja perhepoliittinen vaikuttaminen (SOS-Lapsikylä 2022 b). SOS-Lapsikylä on viime vuosien aikana panostanut uusien palveluiden kehittämiseen, kuten perheterapeuttiseen perhekuntoutukseen, tukiperhetoimintaan ja perhekumppanipalveluun. SOS-Lapsikylä on ollut vahvasti mukana LAPE-muutosohjelmassa. (SOS-Lapsikylä 2019, 9.) LAPE on lyhenne, lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmasta, joka on osana tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus ohjelmaa. LAPE-muutosohjelmalla tavoitteena ovat perheiden varhainen tukeminen ja hyvinvoinnin edistäminen, eriarvoisuuden kehittämisen pysäyttäminen, sekä ennaltaehkäisevien sosiaali- ja terveyspalveluiden laadullisuus ja oikea-aikainen palvelun mahdollistaminen perheille. (THL julkaisuaika tuntematon a.)

Lastensuojelupalvelut muodostavat kokonaisuuden, joiden avulla SOS-Lapsikylä tarjoaa tukea valtakunnallisesti monenlaisiin lasten ja perheiden avuntarpeisiin. SOS-Lapsikylällä on yli viidenkymmenen vuoden kokemus lastensuojelutyöstä Suomessa. Suomessa yksi SOS-Lapsikylän tuottama palvelu on tukiperhepalvelu, joka on ehkäisevää lastensuojelutyötä sosiaalihuoltolain mukaisesti, sekä myös lastensuojelun avohuollon asiakkaina oleville lapsille ja heidän perheilleen tarkoitettua palvelua. SOS-Lapsikylän tukiperhetoiminta on ammatillisesti tuettua vapaaehtoistyötä. (SOS-Lapsikylä julkaisuaika tuntematon 4–11.)

5.1 SOS-Lapsikylä tukiperheiden valmentajana

Kunnat ostavat SOS-Lapsikylältä tukitoimena eri-ikäisille lapsille, tukiperhepalvelua sosiaalihuoltolain mukaisena ennaltaehkäisevänä palveluna tai lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Kunnille tukiperhepalvelua tuottaakseen, SOS-Lapsikylä valmentaa vapaaehtoisina toimivat tukiperheet ennen toiminnan aloittamista. (SOS-Lapsikylä julkaisuaika tuntematon, 8.) Vuonna 2011 SOS-Lapsikylän lastensuojelun avohuollon palveluista 43 % koostui tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnasta (Pohls 2012, 178). Vuonna 2019 SOS-Lapsikylän tukiperhetoiminnan piirissä tuettiin 118 lasta ja nuorta (SOS-Lapsikylä 2019, 14). SOS-Lapsikylän alaisuudessa on vuonna 2021 toiminut noin 145 tukiperhettä (Pietikäinen 2021, 24).

Jokaisessa SOS-Lapsikylän toimipisteessä ympäri Suomea, järjestetään tukiperhetoimintaa sekä toteutetaan ryhmämuotoisia tukiperhevalmennuksia (SOS-Lapsikylä 2022, c; SOS-Lapsikylä julkaisuaika tuntematon, 8). SOS-Lapsikylässä valmennusta järjestetään ympäri vuoden. Valmennus voi olla etänä tapahtuvaa valmennusta, sekä paikan päällä SOS-Lapsikylän toimipisteessä olevaa vuorovaihtuisempaa valmennusta. (SOS-Lapsikylä 2022, b.) SOS-Lapsikylässä tukiperhevalmennuksen kouluttajina toimivat tukiperhepalveluiden sosiaaliohjaajat. Sosiaaliohjaajat ovat sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita sosionomeja.

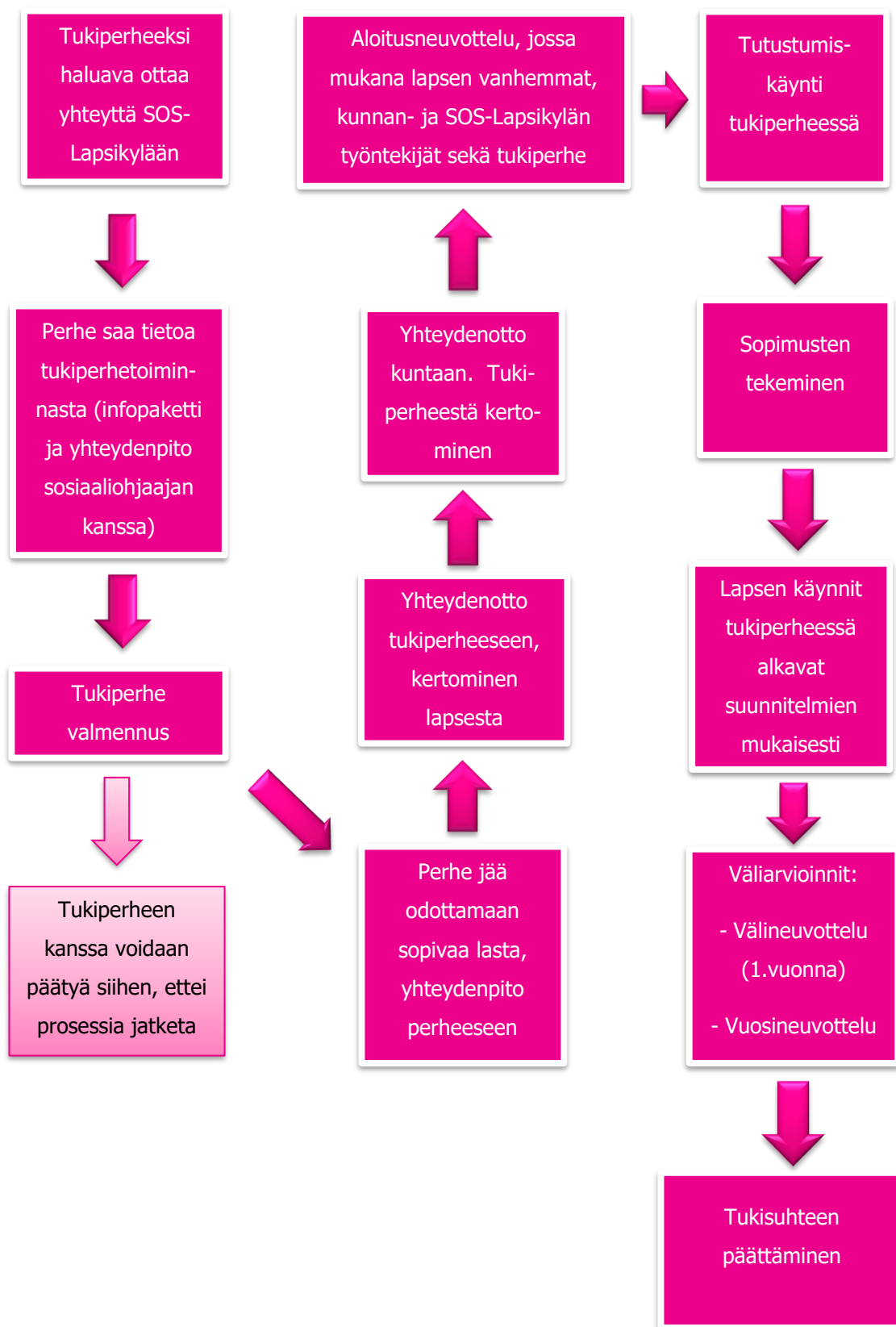
Koronaviruspandemian aikana haastateltavien tukivanhempien mukaan heidän valmennuksistansa osa on ollut täysin etänä webinaareina Teamsin välityksellä ja osa on toteutettu hybridimallina, jolloin osa valmennuksesta on voitu toteuttaa lähitapaamisena SOS-Lapsikylän toimipisteessä. Valmennukseen osallistuvat tukiperhevanhemmat eivät vielä tiedä, millaisesta perheestä lapsi tai lapset, heille tulee. Tukiperhevalmennukseen osallistuvien tavoitteena on saada tietoa tukiperheenä toimimisesta ja valmiuksia työskentelyyn tukiperheessä käyvän lapsen ja hänen perheensä kanssa.

5.2 Polku SOS-Lapsikylän tukiperheeksi

SOS-Lapsikylän verkkosivuilla tarjotaan tietoa tukiperhetoiminnasta. Tukiperheenä toimimisesta kiinnostunut henkilö voi tehdä SOS-Lapsikylän verkkosivuilla testin soveltuuko tukiperheeksi. SOS-Lapsikylältä voi ennalta tilata infopakettin tukiperheenä toimimiseen liittyen. Perheillä on mahdollisuus osallistua tukiperhe-infowebinaariin, mikä ei velvoita perhettä osallistumaan valmennukseen. (SOS-Lapsikylä 2022, c.)

Infowebinaarin jälkeen, tai SOS-Lapsikylän työntekijään yhteyttä ottamalla on mahdollista osallistua tukiperhevalmennukseen. Valmennuksen aikana tukiperheiksi haluavat henkilöt voivat yhdessä pohdita valmentajana toimivan ammattilaisen kanssa perheen sopivuutta tukiperheeksi. Valmennuksen tarkoitus on antaa perheelle valmiudet toimia tukiperheenä. (SOS-Lapsikylä julkaisuaika tuntematon, 5.)

Valmennukseen osallistumisen jälkeen tukiperheisiin tehdään kotikäynti ja selvitetään perheen suostumuksella rikosrekisteriotteesta ja kotikunnasta perheen soveltuvuus tukiperheeksi. Tukiperheiksi haluaville ja soveltuville henkilöille ja perheille, aloitetaan etsimään sopivaa tuettavaa lasta ja perhettä. (SOS-Lapsikylä julkaisuaika tuntematon, 5–8.) Tukiperheen yhteistyökumppaneita ovat SOS-Lapsikylän yhteyshenkilön ohella, lapsen perhe sekä lapsen kotikunnan sosiaalityöntekijä (SOS-Lapsikylä 2021 b). Alla olevassa kuviossa (KUVA 1.) on kuvailtuna SOS-Lapsikylän tukiperheprosessi.

KUVA 1. SOS-Lapsikylän tukiperheprosessi (SOS-Lapsikylä 2021)

6 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITE

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa SOS-Lapsikylän tukiperhevanhempien kokemuksia heille suunnatusta valmennuksesta, sekä kartoittaa valmennukseen liittyviä kehittämistarpeita.

Opinnäytetyössä pyritään löytämään vastauksia kahteen tutkimuskysymykseen.

1. Millaisia kokemuksia osallistujilla on tukiperhevalmennuksesta?
2. Mitä valmennukseen olisi hyvä lisätä?

7 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, koska tavoitteena oli kartoittaa henkilöiden kokemusten kautta tulleita valmennuksen kehittämistarpeita. Laadullinen tutkimus on tulkintaan perustuvaa ja sen avulla voidaan syventyä tutkimaan henkilöiden monimuotoista sosiaalista todellisuutta, kun tavoitteena on kuvata ja selvittää henkilöiden kokemusten avulla heidän tuottamia monitulkintaisia ja subjektiivisia merkityksiä. Laadullinen tutkimus on toimiva menetelmä myös silloin, kun halutaan tutkia henkilöiden sosiaalista todellisuutta sisältäpäin, sekä tutkimukseen ja kehittämiseen osallistuvien henkilöiden näkökulmasta. (Vilka 2021, 11.)

Opinnäytetyön aiheena olevasta tukiperhevalmennuksesta aiempia tutkimuksia on vähän, sekä tukiperhetoimintaa yleisestikin on tutkittu vähän. SOS-Lapsikylän toiminta kehittyi muuttuvien olosuhteiden mukana jatkuvasti, jonka vuoksi on tarpeellista kerätä tietoa palveluiden laadusta ja kehittämistarpeista. Opinnäytetyön merkitys SOS-Lapsikylälle on tärkeä, jotta tukiperhevalmennusta voidaan kehittää tukivanhempien ja tuettavien perheiden tarpeisiin sopivaksi. Tukiperheiden tarve on lisääntynyt, jonka vuoksi opinnäytetyö on ajankohtainen ja tarpeellinen, sillä opinnäytetyön kautta tukiperhetoimintaa voidaan tuoda näkyvämmäksi. Opinnäytetyön tuloksia raportoidaan Kuopion SOS-Lapsikylän tukiperhevalmennuksesta vastaavalle henkilölle, sekä Kuopion SOS-Lapsikylän toiminnan johtajalle.

7.1 Tutkimusympäristön kuvaus

Opinnäytetyön tärkeä vaihe oli osallistua SOS-Lapsikylän tukiperhevalmennukseen, jolloin saatiin oma käsitys valmennuksen sisällöstä. Asiat, joita valmennuksessa itse havainnoitiin, eivät tule esille tutkimuksen tuloksissa. Valmennus koostui etänä olevasta osiosta, sekä vuorovaikutuksellisesta lähi-valmennuksesta SOS-Lapsikylän Kuopion toimipisteessä. Teamsin välityksellä tapahtuvan etävalmennuksen aiheet käsittelevät yleisesti SOS-Lapsikylän toimintaa, sekä heidän tavoitteitaan toiminnalle.

SOS-Lapsikylän tukiperhevalmennukseen osallistumisen jälkeen suunniteltiin ja luotiin teemahaastattelurunko. Tutkimukseen osallistuvien henkilöiden etsintää varten työstettiin infokirje (Liite 2), joka välitettiin SOS-Lapsikylän työntekijöiden kautta heidän tukiperheineen toimiville henkilöille ympäri Suomen. Infokirjeen saaneita pyydettiin ilmoittamaan suoraan tutkimuksen tekijöille osallistumisestaan. Sähköpostin välityksellä sovittiin haastatteltavien kanssa haastattelut tammi- ja helmikuulle 2022, jotka toteutettiin Teamsin välityksellä.

7.2 SOS-Lapsikylän tukiperhevalmennus

SOS-Lapsikylän tukiperhevalmennuksessa tuodaan esille SOS-Lapsikylän toiminta, sekä palvelut, joiden avulla lapsiperheitä valtakunnallisesti autetaan. Valmennuksessa välittyvät osallistujille SOS-Lapsikylän arvojen kautta myös tukiperhetoimintaan liittyvät tavoitteet. SOS-Lapsikylä haluaa kehittää toimintaa rakentaen lapsille ja nuorille hyvää elämää. SOS-Lapsikylä arvostaa kestäviä suhteita yhteistyökumppaneiden kanssa ja haluaa toimia myös itse luotettavana kumppanina. SOS-Lapsikylän toiminnasta kertominen johdattaa valmennukseen osallistuvat SOS-Lapsikylän eri toimintamuotojen kautta kohti tukiperheille kohdennettuun tietoon. (SOS-Lapsikylä 2021 b.)

Valmennuksen ensimmäinen osio pitää sisällään pohjustuksen tukiperheenä toimimiseen, jossa tulee esille, mitä tukiperhetoiminta on ja mitä velvollisuuksia ja vastuita toimintaan kuuluu. SOS-Lapsikylässä toimii myös ammatillisia tukiperheitä, jonka vuoksi valmennuksessa tuodaan esille ammatillisen tukiperheen eroavaisuudet tavalliseen tukiperheeseen verraten. Ammatillisessa tukiperheessä ainakin yhdellä perheen aikuisella on sosiaali- tai terveystieteiden koulutus, jolloin ammatillisen osaamisen kautta tukiperhe voi vastata lapsen tai perheen erityisen tuen tarpeisiin, sekä myös sijoitettujen lasten tarpeisiin. (SOS-Lapsikylä 2021 b.)

Valmennuksessa kerrotaan, kuinka tukiperheen kanssa toimitaan, kun tukiperhetoimintaa ollaan aloittamassa. Tukiperheiden kanssa tehdään sopimus tukiperheenä toimimisesta ja kerrataan velvollisuudet, kuten raportointi ja, kuinka tukiperheen kuuluu toimia lapsen edun mukaisesti yhteistyössä perheen, SOS-Lapsikylän ja sosiaalityön kanssa. Tukiperheenä aloittavan henkilön tai pariskunnan ja tuettavan perheen kesken pidetään aloituspalaveri, jossa käydään tarkemmin läpi sopimusta, sekä lapsen ja perheen tarpeita. Aloituspalaverin jälkeen perheille mahdollistetaan tutustumis- ja pohdinta-aika, jolloin molemmilla perheillä on mahdollisuus pohtia tukisuhteen aloittamista. Tämä antaa myös molemmille perheille mahdollisuuden perääntyä toiminnasta, mikäli se ei tunnu hyvältä vaihtoehdolta. Valmennuksessa kerrotaan, kuinka SOS-Lapsikylä tukee tukiperhettä toiminnassa, tarjoten tukea haastavien tilanteiden ilmetessä, sekä kokemusten jakamisessa tukiperheenä toimimisesta. Valmennuksessa kerrotaan SOS-Lapsikylän työntekijän tekevän kerran vuoteen käynnin tukiperheessä. Valmennuksessa käydään läpi myös tukiperheelle maksettavat palkkiot. Tukiperheille tarjotaan myös kerran vuoteen koulutus- ja virkistätymispäivä, sekä muita mahdollisia tapahtumia. (SOS-Lapsikylä 2021 b.)

Kuopion SOS-Lapsikylän tukiperhevalmennuksen toinen osio onnistui toteuttaa tapaamisella SOS-Lapsikylän toimipisteessä Kuopiossa. Valmennus alkoi tutustumisella ja lyhyen videon katsomisella. Osallistavana toimintana, jokainen valmennuksessa mukana oleva henkilö sai kertoa oman hyvän lapsuusmuiston. Valmennuksessa painotettiin myönteistä tunnistamista, ajattelutapaa ja asennetta tukiperheenä toimiessa, josta keskusteltiin myös ryhmänä yhdessä. Myönteisessä tunnistamisessa tuodaan esille lapsen tutustuminen, vahvuuksien ja voimavarojen tunnistaminen sekä tukeminen. (SOS-Lapsikylä 2021 a.)

Valmennuksen yhdessä osiossa käydään läpi vanhemmuutta ja kasvatusta. Osiossa nostetaan esille hankalien asioiden kohtaamista ja kuinka myönteisyydellä voidaan mahdollistaa myös niiden käsittelyä. Tukiperheellä ja lapsella voi olla omassa perheessä hyvin erilaisia tapoja ja arvoja. Näiden eroavaisuuksien, yhteisten tapojen ja rutiinien rakentamiseen pohditaan, kuinka olisi hyvä saada perheen ja lapsen kanssa luotua yhteiset pelisäännöt, joita tukiperheen kanssa noudatetaan. Erilaisten kasvatustapojen hyväksyminen ja ymmärrys voivat myös opettaa tukiperheenä toimivalle uusia tapoja toimia heidän luonaan käyvän lapsen kanssa, kuten myös lapsi voi oppia tukiperheeltä uusia hyviä toimintatapoja. Avoimuus, kunnioitus, rehellisyys, ymmärrys ja luotettavuus luovat pohjaa toiminnalle ja keskustelulle tukiperheessä käyvän lapsen perheen kanssa. Tukiperheen toiminnalle asetetaan raamit, lapsen ja perheen tarpeiden ja toiveiden mukaisesti. Valmennuksessa pohditaan, kuinka lapselle puhutaan ja mitä puhutaan, sekä annetaan kannustusta lapsen kehumiseen. Valmennuksen

yhdessä osiossa käsitellään lapsen osallisuutta ja kuinka sitä tukiperheessä tulee huomioida. Valmennuksessa tuodaan esille, kuinka aikuisten rooli on mahdollistaa ja tukea lapsen osallisuuden syntymistä. Osiossa nostetaan esille YK:n lasten oikeuksien sopimus, Suomen perustuslaki, sosiaalihuoltolaki ja lastensuojelulaki, jotka ohjaavat tukiperhetoimintaa. (SOS-Lapsikylä 2021 a.)

Valmennuksen toiminnalliset menetelmät osallistavat valmennettavat erilaisten harjoitteiden kautta pohtimaan yhdessä mahdollisia tukiperhetoiminnassa esille nousevia tilanteita. Mielikuvaharjoitteella pohditaan ensimmäistä viikonloppua tukiperheeseen saapuvan lapsen kanssa, sekä valmentajien asettamien väittämien mukaan, osallistujat pääsevät pohtimaan omaa näkökulmaansa asioista. Valmennus sisältää myös kokemusasiantuntijan vierailun. Kokemusasiantuntijan kertoessa omista kokemuksistaan, valmennuksessa olevat henkilöt saavat selkeitä tuntemuksia toiminnassa esille tulleista haastavista, sekä palkitsevista hetkistä. Kokemusasiantuntijan vierailu mahdollistaa osallistujien saamaan vastauksia mieltä askarruttaviin kysymyksiin. (SOS-Lapsikylä 2021 a.) Toiminnalliset menetelmät mahdollistavat osallistujien toimimisen yhdessä vuorovaikutuksellisesti, jolloin avautuu hyviä keskusteluja.

Valmennuksessa tuodaan esille, että SOS-Lapsikylässä tukiperheistä huolehditaan ja tukiperheille nimetään oma työntekijä. Oman työntekijän kanssa tukiperhe voi keskustella asioista ja tarvittaessa saavat apua ja neuvoa kaikissa mieltä askarruttavissa tilanteissa. Tukiperheillä on mahdollisuus osallistua erilaisiin koulutuksiin, retkiin, leireihin ja tilaisuuksiin SOS-Lapsikylän kautta. Tukiperheille toimitetaan myös säännöllisesti ajankohtaista tietoa tukiperhetoiminnasta. (SOS-Lapsikylä a.)

7.3 Aineiston keruu

Opinnäytetyössä laadullisen aineiston kerääminen on päämäärähakuista toimintaa. Tutkimuskysymykset ja päämäärät vaikuttavat siihen, millaista aineistoa hankitaan ja kuinka niitä tulkitaan. Laadullinen tutkimus on kuitenkin käsitteherkkää ja siksi aineiston keräysvaiheessa on tärkeää pitää mielessä, että käsitteet, joita pyritään tarkastelemaan, saattavat ohjata omia havaintojamme. Oma ennakkokäsitys voi vaikuttaa siihen, mitä haastattelun ja analysoinnin aikana havaitaan ja millaista aineistoa kerätään. Laadullisen tutkimuksen aineiston keruu on vuorovaikutusta tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden kanssa. (Juuti & Puusa 2020, 97.)

Tutkimukseen mukaan lähteneille henkilöille lähetettiin teemahaastattelurunko nähtäväksi etukäteen, sekä kirjallinen suostumuslomake (Liite 3), jossa henkilöt antoivat luvan käyttää haastatteluista tulevaa sisältöä opinnäytetyötä varten. Tutkimusaineisto kerättiin Teamsin välityksellä tehdyillä haastatteluilla. Haastattelut tallennettiin, jolloin henkilöiden vastaukset saatiin realistisesti käyttöön tutkimusta varten. Teemahaastatteluissa esille tulleiden vastausten avulla pyrimme saamaan esille valmennukseen kohdistuvia kehittämistarpeita. Haastattelut toteutettiin Teamsin välityksellä etahaastatteluina pitkien välimatkojen vuoksi, koska haastateltavia oli valtakunnallisesti ympäri Suomea sekä koronarajoitteet rajoittivat tapaamisia.

Teemahaastattelun avulla kartoitettiin tukiperhevanhempina toimineiden henkilöiden kokemuksia ja mielipiteitä SOS-Lapsikylän tukiperhevalmennuksesta, sekä heidän näkökulmiaan valmennuksen kehittämistarpeista. Teemahaastattelurunko (Liite 1) jaettiin viiteen osioon, joista ensimmäisessä osi-

ossa kartoitimme henkilöiden taustatietoja sekä tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen syitä. Ensimmäinen osio toimi niin sanottuna tutustumisvaiheena sekä keskustelun avaajana. Osiossa kartoitettiin myös paikkakunnat, joiden SOS-Lapsikylissä haastateltavat olivat osallistuneet tukiperhevalmennukseen. Paikkakunnat selvitettiin, jotta tutkimuksessa tulisi esille mahdolliset valmennusten eroavaisuudet paikkakuntien välillä.

Teemahaastattelurungon toisessa osiossa kartoitettiin valmennuksen toteutusmuotoja sekä valmennukseen osallistuneiden kokemuksia valmennuksesta. Näitä kartoitettiin, koska korona on vaikuttanut valmennusten toteutusmuotoon paljon, jonka vuoksi koettiin tärkeäksi tutkia valmennuksen toteutusmuodon vaikutus haastateltavien kokemuksiin. Kolmannessa osiossa selvitettiin valmennuksessa saatua tietoa tukiperhetoiminnasta ja SOS-Lapsikylästä, sekä kokemuksia mahdollisista tiedonpuutteista. Neljännessä osiossa kartoitettiin kokemuksia tukiperheenä toimimisesta ja mahdollisista vastaan tulleista haasteista. Osiossa selvitettiin myös, kuinka valmennuksessa saatu tieto on tukenut tukiperhevanhempana toimiessa. Näitä aiheita tutkittiin, koska valmennuksen sisällön kokemukset määrittelevät valmennukseen kohdistuvia kehittämistarpeita. Viidennessä osiossa kartoitettiin henkilöiden ajatuksia valmennukseen kohdistuvista kehittämistarpeista.

7.4 Teemahaastattelu aineiston keruumenetelmänä

Kuten edellä mainittiin, tässä opinnäytetyössä käytettiin laadullisen tutkimuksen aineiston keruumenetelmänä teemahaastattelua. Aineiston keruumenetelmäksi päädyttiin valitsemaan teemahaastattelu, koska se antaa mahdollisuuden tarkastella vastauksia ja tarvittaessa tehdä lisäkysymyksiä haastattelun aikana. Teemahaastattelu antaa mahdollisuuden vuorovaikutukseen haastateltavan kanssa ja siksi haastateltavien kokemuksia pystyttiin kartoittamaan laajemmin kuin kyselylomakkeella. Vuorovaikutustilanteen tapahtumat, kuten keskustelu ja puheenvuorot, sekä asentojen muutokset, katseet, ilmeet ja eleet ovat toimintoja, joita keskustelun osalliset havaitsevat ja tulkitsevat (Ruusuvoori, Nikander ja Hyvärinen 2010, 270). Teemahaastatteluun suunniteltu kysymysrunko (Liite 1) mahdollisti haastattelun sisällön muokkauksen valmennukseen liittyväksi eri teemoittain.

Haastattelun ideaa voidaan ajatella hyvin yksinkertaisena, kysytään henkilöltä asiaa, johon halutaan vastausta. Haastattelu on joustava menetelmä, koska haastattelun aikana on mahdollisuus pyytää haastateltavaa tarkentamaan sanomaansa. Haastattelussa haastattelija voi tarvittaessa toistaa kysymyksen tai selventää sanamuotoja, sekä oikaista väärinkäsityksiä, mikäli niitä esiintyy (Tuomi ja Sarajärvi 2013, 72–73). Vuorovaikutuksellinen haastattelu antaa myös mahdollisuuden kiinnittää huomiota nonverbaaliseen viestintään. Haastattelemaan ei pidä mennä valmistautumatta, ja siksi teemahaastattelua varten on hyvä valmistella ennakoon runko, jonka pohjalta haastattelu etenee. Haastattelijan osa on kriittinen haastattelun kokonaisuudelle, haastattelija omalla olemisellaan ja erityisesti kysymysten asettelulla vaikuttaa ratkaisevasti tuotetun aineiston sisältöön. Haastattelun kulkua on pohdittava eri näkökulmista etukäteen. (Puusa 2020, 102–103.)

Haastattelun joustavuus perustuu siihen, että haastatteluna tapahtuva tiedonkeruu antaa haastattelijalle mahdollisuuden suunnata tiedonhankintaa tutkimuskysymysten kannalta olennaiseen suuntaan, jolloin haastattelijan rooli on ohjata keskustelua asettamalla kysymyksiä. Haastattelijan kuuluu kuitenkin pitäytyä ohjaamasta liikaa keskustelun suuntaa tai ohjailla haastateltavan vastauksia.

(Puusa 2020, 101–102.) Teemahaastattelu on suosittu menetelmä laadullisen tutkimuksen aineiston keruussa. Teemahaastattelu etenee keskeisten teemojen varassa, eikä yksityiskohtaisten kysymysten kautta, jolloin saadaan haastateltavien äänet kuuluviin. Teemahaastattelulla saadaan otettua huomioon haastateltavien henkilöiden tulkintoja ja niille tarkoitettuja merkityksiä. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu, koska haastattelujen teemat ovat kaikille samat. (Hirsjärvi ja Hurme 2008, 48.)

7.5 Aineiston purkaminen ja analyysi

Aineiston purkamiseen on kaksi mahdollista tapaa, joko sitä ei kirjoiteta tai kirjoitetaan tekstiksi. Litteroidessa aineisto kirjoitetaan tekstiksi. Se voidaan kirjoittaa puhtaaksi sanatarkasti koko haastattelusta tai kirjoittaa valikoiden teema-alueesta tai haastateltavan puheesta. Toinen vaihtoehto aineiston purkamiselle on, ettei sitä kirjoiteta tekstiksi, vaan tehdään päätelmiä sekä teemojen koodaamista suoraan aineistosta. (Hirsjärvi ja Hurme 2011, 138.)

Aineiston litteroinnin tarkkuuteen ei ole asetettu yksiselitteistä ohjetta. Litterointia aloittaessa on hyvä päättää litterointitarkkuudesta ja pyrittävä pysymään siinä, sillä jokainen lisäkoodi hidastaa työtä lisää. Kun haastatteluja ei pureta sanatarkasti, on jatkokäsittelyyn paras tekijä henkilö, joka on ollut mukana haastattelussa. Haastattelun tehneellä henkilöllä on tuntemus aineistosta, jolloin teema-alueiden tuntemus auttaa hahmottamaan aineistosta dialogit, jotka on hyvä kirjoittaa sanatarkasti. (Hirsjärvi ja Hurme 2011, 139–142.)

Aineistoa, joka on tallennettu ääni, -tai videonauhoituksilla, yksi tutkijan lähestymismuoto aineistoa kohtaan on litterointi. Litteroinnin avulla tutkija voi tutustua aineistoon sekä määrittää haluamansa tarkkuuden tutkimusaineistoa kohtaan litteroinnin kysymysten avulla. Laajaa aineistoa ei ole järkevää lähteä litteroimaan kokonaisuudessaan, vaan poimia tekstistä tutkimukseen liittyen olennaiset asiat perustellusti. (Ruusuvuori ym. 2010, 14.)

Aineistolähtöinen analyysi koostuu tutkimusaineiston teoreettisesta kokonaisuudesta. Sisällönanalyysi tunnetaan perinteisenä perusanalyysimenetelmänä. Sisällönanalyysi sopii monenlaisiin tutkimuksiin, sillä sitä voidaan yhdistellä monenlaisten analyysikokonaisuuksien kanssa. Sisällönanalyysi koostuu muun muassa kirjoitetuista, kuulluista tai nähdystä aineistoista ja toimii analyysissä väljänä teoreettisena kehyksenä. Sisällönanalyysi ei ole ainoastaan laadullisen tutkimuksen menetelmä, sillä sitä käytetään myös määrällisen tutkimuksen analyysissä. Laadullisella analyysillä tarkoitetaan yleensä induktiivista tai deduktiivista analyysia. (Tuomi ja Sarajärvi 2013, 91, 95.)

Haastattelut tallennettiin videona sekä nauhoitettiin ääninauhurilla. Haastatteluja oli yhteensä kahdeksan, joista kaksi oli parihaastatteluja. Tutkimusaineistoa aloitettiin käsittelemään siten, että päätettiin litteroida aineisto, koodaamalla sisällöstä teema-alueiden kysymyksiin kuuluvat asiat. Jokaisen haastateltavan kohdalla tehtiin word-tiedosto, johon liitettiin teemahaastattelurunko. Sisällöstä liitettiin jokaisen kysymyksen alle siihen kuuluva materiaali, joka poimittiin aineistosta tarkasti. Litteroituja sivuja kertyi yhteensä kuusikymmentäkahdeksan (68). Haastattelujen litteroinnin jälkeen, kaikki vastaukset koottiin yhdelle yhteiselle word- tiedostolle, teemahaastattelurunkoon liittäen, jolloin saatiin jokaisen henkilön vastaukset tiettyjen kysymysten alle. Näitä sivuja saatiin yhteensä kaksikymmentäkaksi (22).

Aineiston luokittelu on tärkeä osio analyysissä, sillä se muodostaa sisällölle kehyksen, jota voidaan myöhemmin tarkastella, tiivistää ja vertailla. Aineiston luokittelu ja koodaaminen ovat välivaiheita analyysin rakentamisessa. (Hirsjärvi ja Hurme 2011, 147,149.) Luokittelun kaltaisena analysointi menetelmänä pidetään myös teemoittelua, jossa laadullinen aineisto pilkotaan ja ryhmitellään eri teemojen mukaan (Tuomi ja Sarajärvi 2013, 93).

Tässä tutkimuksessa on hyödynnetty aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä etsitään tutkimukseen vastauksia käsitteiden yhdistämisellä (Tuomi ja Sarajärvi 2013, 112). Aineiston analysoinnissa edettiin litteroidun haastatteluaineiston läpikäymisellä ja tutkimusaiheen ulkopuolella olevien vastausten pois rajaamisella. Tämän jälkeen analysoinnissa edettiin vaiheeseen, jossa kerättiin taulukkoon samanlaisia vastauksia. Taulukossa oli ensiksi haastateltavien suoria vastauksia, joista tehtiin pelkistettyjä vastauksia. Pelkistettyjen vastausten jälkeen muodostettiin alaluokkia. Alaluokkien määrittämisen jälkeen muodostettiin yläluokat ja yhdistävät tekijät. Alla esimerkki (KUVA 2.) analyysitaulukosta.

Alkuperäinen lainaus	Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Yhdistävä pääluokka
"Enemmän olisin kaivannut haastavista tilanteista esimerkkiä ja miten niissä tulee toimia."	esimerkit haastavista tilanteista	käytännön läheiset esimerkit rajojen asettamisesta	käytännönläheiset esimerkit ja kokemukset tukiperheenä toimimisesta
"Olisi ollut kiva myös kuulla ongelmatilanteista, ja miten niitä tilanteita on ratkaistu ja miten niitä voi olla. Sitä olisi kaivattu valmennukseen."	ratkaisuja ongelma tilanteisiin		
"Ei lasten kanssa oleminen oo niin ydin fysiikkaa. Enemmänkin ne asiat, jotka heijastuu käytännön juttuihin, kuinka toimia eri tilanteissa, mikä on ok, mikä ei oo ok."	toimintatavat tilanteisiin		
"Annettiin ehkä erilainen kuva mitä toiminnassa konkretisoitunut. Ajattelen et oisko ratkaisu, että tuotaisiin kokemusasiantuntijoita kertomaan millaista tukiperheenä, on ollut toimia. Jäi semmoinen kuva, että tämä on hirveen haastavaa ja pelottavaa."	kokemusasiantuntija kertomaan tukiperheenä toimimisesta	kokemusasiantuntija	
"Joku henkilö oli etäyhteydessä, joka oli tukiperheenä toiminut ja kertoi omista kokemuksistaan. se oli mielenkiintoista kuulla."	kokemusasiantuntija kuunteleminen mielenkiintoista		

KUVA 2. Analyysitaulukko vastauksista.

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Haastateltavia henkilöitä tutkimukseen osallistui kymmenen, joista seitsemän oli naisia ja kolme miestä. Pariskuntia mukaan saatiin kaksi. Haastateltavat asuivat eri puolella Suomea.

Haastatteluun osallistuneet tukiperhevanhemmat ovat osallistuneet vuosien 2019–2021 aikana tukiperhe valmennukseen. Haastateltavat olivat toimineet vuoden 2022 alussa tehtyjen haastattelujen aikaan muutamasta kuukaudesta kahteen vuoteen tukiperheinä. Vuosien 2020–2021 aikana suurin osa valmennuksista on ollut etävalmennuksia Teamsin välityksellä. Osa valmennuksista oli sisältänyt tapaamisia paikan päällä SOS-Lapsikylän toimipisteissä.

Tukiperheet olivat valmennuksen jälkeen odottaneet kuukaudesta puoleen vuoteen, että heille on valittu tuettava perhe. Suurin osa tukiperheistä oli kokenut valmennuksen jälkeen olleen ajan neutraaliksi, odottaessa heille tukiperheeseen saapuvaa lasta.

Haastateltavat kertoivat ohjautuneensa SOS-Lapsikylän toimintaan mukaan nähtyään SOS-Lapsikylän mainoksen Facebookissa tai muualla mediassa. Osa vastaajista oli itse etsinyt tietoa, mitä kautta tukiperheeksi voi hakeutua. SOS-Lapsikylän valitsemiseen vaikuttivat logon olleen tuttu, mikä loi turvallisuutta sekä SOS-Lapsikylältä oli vastattu nopeasti yhteydenottoon. Tuttavien suosituksen SOS-Lapsikylästä vaikuttivat myös tukiperhetoimintaan mukaan lähtemiseen.

Haastatteluissa nousi esille, että jokaisella on ollut taustalla halu auttaa muita sekä ajatus siitä, että he pystyvät tarjoamaan tukiperheenä hyvän ympäristön lapsille. Haastateltavien kiinnostus toimintaan mukaan lähtemiseen oli myös seurausta omien kokemusten kautta tuen tarpeesta erilaisessa elämänvaiheessa, kuten oman lapsen synnyttyä kokemus, että olisi tarvinnut tukea, koska ei ole ollut tukiverkostoja lähellä. Haastateltava kuvasi tilannettaan seuraavanlaisesti:

”Alkoi kiinnostaa lähinnä omien kokemusten kautta, että silloin, kun sai ensimmäisen lapsen, joka on nyt koulussa, niin silloin oli itsellä sellainen tilanne, että olisi tarvinnut apua. Tukiverkostot asui kaukana ja tavallaan se oli semmoista aika rankkaa aikaa. Nyt meillä on asiat sillä tavalla, on koettu, että sujuu paremmin, joten tuli mieleen, että ois ihanaa tarjota jollekin muulle tällainen avun mahdollisuus.”

Haastateltavat kertoivat toivoneen tukiperhetoiminnan kautta saavansa omille lapsilleen kaverin. Myös omien lapsien aikuistumisen myötä vapaa-aikaa on ollut enemmän, jolloin ajatus tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisestä on herännyt. Osa haastateltavista kertoi, oman sosiaali- ja terveysalan ammatin olleen vaikuttavana tekijänä tukiperheeksi hakeutuessa ja sen, ettei sijaisvanhemaksi ryhtyminen ole ollut heidän elämäänsä tällä hetkellä sopiva vaihtoehto.

8.1 Kokemukset valmennukseen osallistumisesta

Valmennukseen osallistuneet olivat kokeneet etätoteutuksen mielipiteitä jakavana kokemuksena, helppona sekä haastavana vaihtoehtona toteuttaa valmennusta. Etätoteutus oli koettu hyvänä, koska se on aikataulullisesti ollut joustava. Etävalmennuksessa positiivisena puolena oli myös, että valmennuksen oli voinut suorittaa helposti kotoa. Analysoinnissa etätoteutuksen haasteiksi muodostui vuorovaikutuksen vähäisyys.

Haastateltavat toivat esille ryhmäytymisen puuttumisen ja toisten henkilöiden kanssa kommunikoinnin vaikeuden etävalmennuksissa. Vastauksista ilmeni, että henkilöt olivat jääneet kaipaamaan keskustelua toisten kanssa, jotka olisi koettu tärkeiksi valmennuksessa. Etätoteutuksessa hankalaksi on koettu tutustuminen toisiin henkilöihin. Tutustuminen on noussut tärkeänä esille, koska toiveita on näyttäytynyt jatkossa yhteydenpidolle toisten kanssa. Eräs haastateltava tulkitse oman näkökulmaansa etävalmennuksesta seuraavanlaisesti:

”Mä en tiedä, minkälaista niissä aikaisemmissa ryhmissä on ollu, mutta minusta tuntuu, että siinä ei päässyt tapahtumaan minkäänlaista ryhmäytymistä sen muun porukan kanssa, että se ehkä siitä jäi puuttumaan. Mitä ois saattanut olla, jos oltais oltu aina lähitapaamisilla.”

Paikan päällä toteutuneissa valmennuksissa on koettu hyvänä keskustelujen mahdollistaminen, toisten henkilöiden tapaaminen ja ajatusten vaihtaminen. Valmennuksista oli jäänyt mieleen lämmin tunnelma ja hyvät valmentajat. Ilmapiirin oli koettu avoimeksi, luotettavaksi, lämminhenkiseksi ja asiantuntevaksi. Valmennuksissa on koettu, että jokaista kuunnellaan ja omat ajatukset sai tuoda esille.

Haastatteluista kävi ilmi, että valmennuksesta on jäänyt positiivinen kuva valmennuksen käyneille henkilöille. Valmennus on koettu hyvänä ja tarpeellisena. Kouluttajat olivat jääneet osallistujien mieleen ammattitaitoisina ja lämminhenkisinä ihmisinä, joiden kanssa on ollut helppo keskustella avoimesti.

8.2 SOS-Lapsikylän toiminnan kuvaus valmennuksessa

Vastauksista tuli esille, että valmennuksessa on pääosin kerrottu perusasioita SOS-Lapsikylän toiminnasta ja tarjolla olevista palveluista. Haastateltavat olivat pääsääntöisesti kokeneet saaneensa valmennuksessa riittävästi tietoa SOS-Lapsikylästä. Yksi haastateltavista on kokenut, että tieto on ollut aika suppeaa, huomioiden SOS-Lapsikylän toiminnan laajuuden. Tiedon oli koettu kuitenkin olevan riittävää tukiperhetoiminnan kannalta.

Valmennuksessa oli esitelty SOS-Lapsikylän asiantuntijoita ja henkilöstöä sekä yhteistyökumppaneita. Valmennuksessa oleville on tuotu tarkasti esille, keneen tulee olla yhteydessä tarpeen vaatiessa tukiperheenä toimiessa. Valmennuksissa oli korostettu, että SOS-Lapsikylän ammattilaisiin voi olla matalla kynnyksellä yhteydessä. Valmennukseen osallistuneen kokivat saaneensa tietoa SOS-Lapsikylän tukevan heitä tukiperhetoiminnassa kulukorvausten, palkkioiden ja koulutuksien avulla. Mahdollisista lisäkoulutuksista olisi ollut toive saada tietoa jo valmennuksessa.

8.3 Tukiperheenä toimiminen

Tukiperhe toiminnan aloittamisen prosessi oli käyty valmennuksessa läpi. Tukiperheenä toimimisesta on vastaajien mukaan tietoa ollut kattavasti ja valmennuksessa saatu tieto antoi valmiudet tukiperheenä toimimisen aloittamiseen. Valmennuksessa oli puhuttu tukiperhevanhempien vastuista, säännöistä, sekä lain määrittämistä asioista. Valmennuksessa oli haastateltavien mukaan käyty kattavasti läpi tukiperheen velvollisuuksia, joihin kuuluvat raportointi SOS-Lapsikylälle sekä salassapitovelvollisuus. Hankalista asioista kirjaamiseen kaivattiin valmennuksessa ohjeistusta.

Valmennuksissa on tutustuttu tukiperhettä koskevaan ilmoitusvelvollisuuteen, mikäli lapsesta herää huolta. Valmennuksissa on esille tuotu myös lastensuojeluilmoituksen tekemiseen liittyvä velvollisuus, jos esimerkiksi vanhemman päihtymyksen vuoksi lasta ei voi luovuttaa vanhemmalle. Suurimassa osassa valmennuksista oli myös käyty keskustelua, kuinka ilmaistaan tukiperheen luona vieraileva lapsi muille osapuolille. Valmennukseen osallistuneille oli jäänyt valmennuksessa kuva, että riittävää toimintaa tukiperheessä lapselle on normaali perhearki viikonloppuisin. Haastattelujen kautta nousi esille, että osa tukiperhevalmennukseen osallistuneista oli jäänyt kaipaamaan esimerkiksi haastavista tilanteista ja neuvoja tilanteissa toimimisesta, sekä erityislapsen tarpeista. Osa haastateltavista oli kuitenkin kokenut valmennuksen antaneen tukiperhetoiminnasta haasteellisemmän kuvan, kuin mitä todellisuudessa heidän kokemuksien mukaan se on ollut.

”Itse ajattelen sillai, että siellä annettiin ehkä erilainen kuva, miten sitten tää varsinaisesti ainakin meidän toiminnassa on sitten konkretisoitunut. Siihen mä jotenkin ajattelen, että oisko kenties ratkaisu, että tuotais vaikka kokemusasiantuntijoita, semmoisia henkilöitä niinku kertoo, minkälaista se niinkun on niillä, jotka on toiminut tukiperheenä. Mulla ainakin itselläni jäi semmoinen kuva, että tämä on hirveen haastavaa ja pelottavaa ja sattuu kaikenlaista. Sitten kuitenkin käytäntö on ollut ihan toinen.”

Suurin osa haastatteluihin osallistuneista koki valmennuksen vastanneen heidän tarpeitaan tukiperhetoiminnan aloittamisessa. Kuitenkaan kaikki haastateltavat eivät olleet kokeneet kaikkea saamaansa tietoa tarpeelliseksi. Haastateltavista osa nosti esiin haastaviin tilanteisiin liittyen kaipaavansa toimintamalleja sekä tietoa erityislapsista ja millaisia erityistarpeita lapsilla esiintyy. Haastaviksi tilanteiksi nousivat haastatteluissa tukiperheen luona käyvän lapsen väkivaltaisuus perheen omaa lasta kohtaan, sekä eri tilanteissa lapsille kasvatuksellisten rajojen asettaminen. Haastaviin tilanteisiin ja erityislapsiin liittyen osa haastateltavista kaipasi lisäkoulutuksia.

Haastateltavat toivat myös esille kaivanneensa perheiden erilaisista toimintatavoista tietoa ja kuinka tukiperhevanhemmat voisivat saada toiminnan alussa riittävästi tietoa heidän luokseen tulevien lasten tärkeistä asioista tietoa sekä lapsen arkirutiineista ja toimintatavoista. Esille nousi toive, että SOS-Lapsikylän työntekijöiden olisi hyvä avata lasten vanhemmille, että tukiperhevanhemmat eivät saa tietoonsa perheen asioita sosiaalityöntekijältä, eikä myöskään päiväkodista. Tämä poistaisi informaatiokatkoksen, mikä tieto siirtyy ja mikä ei, jolloin tärkeät asiat tulisi aiemmin esille vanhemman ja tukiperheen välillä.

”Jossakin kohtaa hahmotin, että se äiti oli semmoisessa käsityksessä, että asiat, mitkä hän kertoo heidän perheen sosiaalityöntekijälle, päättyy myös meille, mikä ei tietenkään pidä paikkaansa.”

”Yleisenä kehityskohteena semmoinen perheiden välinen kommunikaatio, että olisiko siihen mahdollinen joku tukirakenne, jota käydä läpi ennen lapsen tuloa, jossa tulisi esille lapsen ilot, surut, synttärit.”

Haastateltavat kokivat saaneensa valmennuksessa hyvin tietoa yhteistyöstä tuettavan perheen ja SOS-Lapsikylän työntekijöiden kanssa. Valmennuksessa on painotettu, että yhteydenpidon saa rajata lasten asioihin, sekä kannustettu rajaamaan vanhemman yhteydenpito muissa asioissa, eikä rasittaa

itseään ja tukea vanhempia yli sen, mikä kuuluu tukiperheelle. Valmennuksista oli jäänyt kaikille hyvä kuva yhteistyöstä ja siitä, että SOS-Lapsikylään saa pitää yhteyttä.

8.4 Valmennuksen kehittämiseen liittyen esille tulleet aiheet

Haastattelujen vastauksissa nousi vahvasti esille, että kokemusasiantuntijan vierailu valmennuksessa oli koettu tärkeänä ja hyvänä. Kokemusasiantuntijat olivat tuoneet runsaammin positiivisia kokemuksia esille. Haastateltavat toivat esille kaivanneensa valmennukseen enemmän kokemusasiantuntijoiden kertomana tietoa ja kokemuksia, millaista tukiperheenä toimiminen on. Analyysin tuloksista nousi esille, että haastateltavien kokemusten mukaan haastavista tilanteista ei ole kerrottu riittävästi. Tukiperheenä toimivien kokemusasiantuntijoiden ohelle kaivattiin myös perheitä, joiden lapset ovat olleet tukiperheessä ja heidän kokemuksiaan olisi kaivattu, miten yhteistyö on heidän näkökulmastaan toiminut ja kuinka perheet kokevat saaneensa tukea toiminnan myötä.

Analysoinnissa nousi esille lasten erityistarpeet, joihin liittyen haastateltavista osa koki kaipaavansa lisätietoa. Haastateltavien vastauksia tarkastellessa he eivät kaivanneet laajemmin tietoa tukiperhevalmennuksessa. Aineistoa analysoidessa muodostui kuva siitä, että valmennukseen osallistuneiden kaipaavan lisäkoulutuksia tukiperheenä toimimisen tueksi. Haastatteluissa ehdotettiin myös oman alueen SOS-Lapsikylän kerävään tukiperheitä vuoden aikana kysymyksiä, joihin tukiperhetoiminnan ohjaajat vastaisivat ja jakaisivat kysymykset ja vastaukset oman alueen tukiperheille.

Analysoinnissa haastatteluaineistosta nousi esille valmennuksessa byrokratia puolen ja hallinnollisen puolen jääneen epäselväksi osalle vastaajista. Kulukorvauksia on haastateltavien mukaan käyty lähes kaikissa valmennuksissa läpi. Osa haastateltavista koki valmennuksessa kaivanneensa tarkennusta verotukseen ja kulukorvausten maksukäytäntöihin liittyen.

Valmennuksessa vuorovaikutusta muiden osallistujien kanssa pidettiin hyvänä, mutta yhteiskeskustelua ja ajatusten vaihtoa muiden perheiden kanssa olisi toivottu olevan enemmän valmennuksessa. Haastateltavat olivat osallistuneet eri tavoin toteutettuihin valmennuksiin ja osa valmennuksista oli toteutettu pitkällä ajanjaksolla, mikä oli koettu negatiivisena. Esille nousi toive valmennuksen toteuttamisesta lyhyemmällä ajalla, esimerkiksi kolmessa viikossa tai parina viikonloppuna. Ilta-aikaan useasti järjestetyt valmennukset oli eri vastaajien mukaan koettu raskaiksi, sillä työpäivän päätteeksi valmennukseen osallistuminen venytti päivän pitkäksi. Etävalmennukset saivat kuitenkin myös paljon positiivista palautetta ja se oli koettu käteväksi yhdistää arkeen.

Tukiperheenä toimimisen tueksi sekä valmennukseen, oli kaivattu lomaketta, mitä voisi tukiperheenä toimiessa hyödyntää perehtyessä ennakkoon lapsen tarpeisiin, kuten mahdollisiin erityisruokavaliioihin, allergioihin ja lääkityksiin. Osalla henkilöistä oli sosiaali- ja kasvatusalan koulutusta, jonka kautta monet asioista olivat heille tuttuja ja haastatteluissa nousikin esille toiveita siitä, että valmennusta voisi räätälöidä osallistujien osaamisen ja koulutuksen mukaan. Valmennuksen kehittämiseen jatkossa haastatteluissa esiin nousseiden toiveiden pohjalta, voisi rakentaa valmennuksia valtakunnalliseksi etävalmennuksiksi sekä tiiviiksi oman alueen SOS-Lapsikylän koulutuksiksi, joista valmennettavat voivat valikoida omaan elämän tilanteeseen sopivimman vaihtoehdon.

Taulukossa koottuna valmennuksesta positiiviset ja kehittämistä kaipaavat asiat haastateltavien näkökulmasta. Vastaukset on poimittu viimeisestä osiosta, jossa kartoitettiin kehittämistarpeita. Vastaukset on tulleet esille, kun kysyttiin valmennuksen hyviä ja huonoja puolia.

	Positiivinen palaute	Kehittämistarpeet
Valmennuksen toteutusmuoto etänä	<ul style="list-style-type: none"> - Helppo osallistua - Osallistuminen mahdollistui paremmin, ei esimerkiksi lastenhoitojärjestelyjä 	<ul style="list-style-type: none"> - Teams toteutus - Laitteet ei kaikille tuttuja - Ryhmätehtävät haastavia - Vaikea saada puheenvuoroa
Valmennuksen toteutus paikan päällä	<ul style="list-style-type: none"> - Ryhmän keskustelut - Vuorovaikutus - Mahdollisuus kysymysten esittämiseen - Muiden näkeminen 	<ul style="list-style-type: none"> - Pitkä ajomatka - Yhdessä tekemistä vähän
Valmennuksen sisältö	<ul style="list-style-type: none"> - Napakka kokonaisuus - Toiminnalliset osiot - Kokemusasiantuntija 	<ul style="list-style-type: none"> - Olisi voinut olla räätälöidympi - Turhaa pelottelua
Valmennuksen kokonaisuus	<ul style="list-style-type: none"> - Valmennukseen osallistujia kuunneltiin - Suorapuheisuus - Hyvät ohjaajat - Hyvä ilmapiiri - Sopivan pituinen 	<ul style="list-style-type: none"> - Pitkäkestoinen - Prosessi hajanainen, selkeys puuttui - Ajallinen venyminen - Ei tarkkaa tietoa valmennuksen pituudesta

KUVA 3. Yhteenveto haastateltavien näkökulmista.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyön tekeminen on pitkäkestoinen prosessi, johon liittyy monia vaiheita. Opinnäytetyön prosessikirjoittaminen ja ohjaajilta saatujen ohjeistusten kautta tulleet palautteet tukivat työn eteenpäin viemistä. Kuitenkin opinnäytetyön vaativuus kokonaisuudessaan yllätti meidät ja aineiston rajaaminen jo haastatteluissa oli haastavaa. Tutkimusaineistoa kertyi paljon haastateltavia ollessa kymmenen, jonka vuoksi aineiston sisällöstä tuli laaja. Tämä yllätti meidät, sillä alkuperäinen tavoitteemme oli saada kymmenen haastateltavaa ja ajatuksemme oli, että pienemmällä osallistujamäärällä emme saisi tarpeeksi sisältöä.

Etsiessämme haastateltavia, kuitenkin näytti siltä, että haastateltavia ei löydy tarpeeksi, jolloin pohdimme pienemmän määrän riittävyttä ja ajattelimme, että kuusi haastateltavaa on riittävä määrä. Lopulta haastateltavia kuitenkin ilmoittautui kymmenen, jolloin oltiin alkuperäisessä suunnitelmassa. Jälkikäteen ajateltuna, kuusi haastateltavaa olisi tuonut myös tarpeellisen sisällön pienemmällä aineistolla, mutta kymmenen henkilön haastattelut toivat kuitenkin sisältöön laajuutta. Vaikka runsas aineiston määrä näyttäytyikin haastavana, saimme siitä kuitenkin monipuolisen sisällön. Jokaisessa haastattelussa nousi esille joku uusi asia, vaikka samoja asioitakin haastatteluissa toistui.

Koronavirus loi opinnäytetyön yhdessä tekemiselle haasteita ja hidasti työn etenemistä. Tämä näyttäytyi siten, ettei työskentelyä pystytty tekemään kasvokkain sairastumisten, eikä rajoitustenkaan vuoksi. Haastattelujen alkuperäisiin aikatauluihin jouduttiin tekemään muutoksia sairastumisten myötä, jotka viivästyttivät opinnäytetyön etenemistä.

Opinnäytetyön aiheen monipuoliseen tarkasteluun liittyen, on ollut merkityksellistä tutustua tukiperhetoimintaan liittyvään kirjallisuuteen sekä aiemmin tehtyihin tutkimuksiin. Tukiperhetoiminnasta ja valmennuksesta saadun taustatiedon kautta olemme laajentaneet käsitystä tukiperhevalmennuksen merkityksestä tukiperheiden aloittaessa toimintaansa. Lisäksi tukiperheiden tarjoaman tuen merkitys lapselle ja vanhemmille varhaisen tuen palveluna selkeytyi. Tukiperhetoimintaan ohjaavan kirjallisuuden ja tutkimusten ohella opinnäytetyön kokonaisuuden kannalta tärkeintä työskentelyssä on ollut huomioida opinnäytetyön tarkoitus ja asetetut tutkimuskysymykset. Tutkimuskysymyksen asettaminen haastoi meidät pohtimaan tarkoin, millaisella kysymyksellä saamme oikeanlaisen näkökulman tutkimuksen tarkasteluun.

Osallistuminen SOS-Lapsikylän tukiperhevalmennukseen oli tärkeä osa opinnäytetyön toteutusta, jotta saimme kuvan valmennuksen sisällöstä. Valmennukseen osallistuminen helpotti teemahaastattelurungon luomista. Valmennuksessa mukana oleminen myös helpottaa hahmottamaan tutkimuksessa esille tulleita asioita.

9.1 Tulosten tarkastelu

Aiemmin tehtyihin tutkimuksiin (Pietikäinen 2021, Perälä & Välimaa 2018) verraten, tutkimuksista löytyi yhteneväisyyksiä tukiperhetoiminnan aloittamisen syistä sekä SOS-Lapsikylän tukiperhetoiminnan löytämisestä. Suurimmalla osalla haastateltavista nousi esille suuri auttamisenhalu, joka on ollut

motivoiva tekijä tukiperheeksi ryhtymisessä. Samoin SOS-Lapsikylän tukiperhetoiminnan löytämisestä, suurin osa haastateltavista kertoi löytäneensä toiminnan sosiaalisen median kautta, kuten myös Pietikäisen (2021) tutkimuksessa tämä oli noussut esille.

Perälän ja Välimaan (2018) tutkimuksessa oli todettu sosiaalitoimen ja tukiperheen yhteistyön toimineen hyvin ja henkilöiden tietävän, kehen olla tarpeen vaatiessa yhteydessä. Sama asia nousi esille myös tässä tutkimuksessa. Tutkimuksen sisällön perusteella haastateltavat toivoivat SOS-Lapsikylän työntekijöiden kokoavan tukiperhevanhemmilta tulleita kysymyksiä ja niihin vastauksia yhteen ja jakavan ne kaikille tukiperhevanhemmille, jotta tärkeiden esille tulleiden asioiden selvitykset tulisi jokaiselle tietoon. Esille nousi myös toive valmennusryhmän yhteisestä viestiryhmästä, jossa voisi kysellä asioista, sekä vaihtaa ajatuksia toisten tukiperhevanhempien kesken. Haastatteluissa ilmeni, että osalla vastaajista on käytössä valmennusryhmän kanssa kyseinen viestiryhmä. Tutkimuksessa vertaistuki ja lisäkoulutukset nousivat valmennuksen jälkeen toiminnan aloittamisen myötä tukiperheiden mielestä tarpeellisiksi. Vertaistuki ja tarve yhteiselle toiminnalle, sekä koulutuksille olivat nousseet myös Pietikäisen (2021) tutkimuksessa esille.

Yhtenä kehittämisisideana nousi ajatus lomakkeesta, joka otettaisiin käyttöön heti tukisuhteen alkamissa. Tukiperhevanhemmalle koottaisiin lomakkeelle lasta koskevat tärkeät asiat, kuten allergiat, lääkitykset, sairaudet, syntymäpäivät ja toimintatavat. Tämä koettiin tarpeellisena, jotta tukiperheelle siirtyisi tärkeistä asioista tieto ja olisi lomakkeella hyvin tallessa. Lomake voisi olla jo valmennuksessa ja tätä kautta käydä läpi lapselle tärkeitä asioita yhdessä.

Haastateltavista puolet toivoivat valmennukseen tietoa tukiperhetoimintaan liittyvistä haasteista ja niiden ratkaisemista sekä rajojen asettamiseen lapselle toivottiin ohjeita. Haastattelujen jälkeen tehdyn aineiston analyysin jälkeen voidaan todeta tuloksissa olevan yhteneväisyyksiä Pietikäisen (2021) tutkimustulosten kanssa. Pietikäisen (2021) tutkimuksessa yksi vastaajista oli kokenut, ettei tukiperhevalmennus avaa riittävästi haasteita ja keinoja, niiden ylitse pääsemiseksi.

Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta valmennukseen osallistuneiden henkilöiden kokeneen tukiperheenä toimivan kokemusasiantuntijan puheenvuoron tärkeäksi ja todellista tukiperheen viikonloppua avaavaksi. Käytännönläheistä tietoa tukiperheenä toimimisesta, haasteista ja erilaisista kokemuksista, valmennettavat kokevat saaneen hyvän kuvan tukiperheenä toimimisesta. Tulokset ovat yhteneväisiä Pohdon (2022) tutkimuksen tulosten kanssa. Pohdon (2022) mukaan kokemusasiantuntijoiden puheenvuorot olivat olleet tukiperhevalmennukseen osallistuvilla mieleenpainuvia. Kokemusasiantuntijoiden avulla osallistujat saivat hyvin käytännönläheisen näkemyksen siitä, millaista tukiperhe toiminta todellisuudessa on (Pohto 2022, 43).

9.2 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyöprosessin alusta asti olemme pyrkineet toimimaan eettisesti ja etenemään Savonia-Ammattikorkeakoulun ohjeistuksen mukaisesti. Olemme toimineet eettisesti aineiston keräämisessä, käsittelemisessä, säilyttämisessä ja haastatteluaineiston hävittämisessä. Ennen opinnäytetyön tutkimuksen tekemistä, haettiin opinnäytetyöhön tutkimuslupaa SOS-Lapsikylältä. Työntekijöiden välityksellä lähetettiin infokirjeet tukiperhevanhempina toimiville, joissa pyydettiin halukkaita tutkimukseen

osallistuvia henkilöitä ilmoittautumaan suoraan tutkimuksen tekijöille, jolloin osallistuneiden henkilöilisyys pysyi ainoastaan tutkimuksen tekijöiden tiedossa. Jokaisen haastateltavan itsemääräämisoikeutta ja yksityisyyttä on kunnioitettu. Tutkimukseen osallistuneista haastateltavista ei ole tarkoitukseenmukaista julkaista tietoja, joita heidät olisi tunnistettavissa (TENK 2019, 13). Haastatteluihin osallistuneiden yksityisyyttä suojeltiin myös siten, ettei heidän asuin paikkakuntiaan tuotu esille tutkimuksessa. Tutkimukseen osallistuneille kerrottiin, mihin tarkoitukseen opinnäytetyön sisältöä käytetään ja heiltä pyydettiin kirjallinen lupa materiaalin käyttämiseen opinnäytetyötä varten.

Sosiaalialan ammattietiikka perustuu ihmisarvosta, ihmisoikeudesta ja oikeudenmukaisuudesta. Eettisiin periaatteisiin kuuluu ihmisen oikeus ilmaista omia tunteitaan, saada luottamuksellinen ja arvostava vuorovaikutus, tuntea itsensä osalliseksi ja yhdenvertaiseksi. (Hallikainen ym. 2017, 7.) Näitä asioita, olemme noudattaneet haastatteluja tehdessämme ja niiden tulkinnassa. Haastateltavat pyrittiin kohtaamaan arvostavasti sekä välteltiin vastauksiin johdattelussa. Haastateltaville henkilöille olimme saattanut tietoisuuteen vaitiolovelvollisuutemme, sekä tutkimuksen tarkoituksen, johon heidän vastauksiaan hyödynnetään.

Sarajärven ja Tuomen (2017, 111) mukaan eettisyys opinnäytetyössä on myös yhteydessä tutkimuksen laatuun. Laadullista tutkimusta tehdessä olemme tehnyt raportoinnin huolellisesti huomioiden luotettavuuden ja arviointikriteerit. Tutkijoina olemme halunneet toimia eettisesti noudattaen hyvää tieteellistä käytäntöä opinnäytetyössämme. Opinnäytetyön tutkimuksessa on noudatettu Savonia ammattikorkeakoulun ohjeistusta opinnäytetyön tekemisestä ja raportoinnista. Olemme noudattaneet Savonia ammattikorkeakoulun ja Tieteellisen neuvottelukunnan (TENK) tunnustamia toimintatapoja tutkimuksen tekemisessä. Yleisesti tutkimustyötä noudatettavia toimintatapoja ovat rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä, sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa (TENK 2012, 6).

Laadullinen tutkimus perustuu tulkintoihin (Vilkkä 2021, 11). Kuitenkaan pelkästään haastatteluai-
neistosta tehtyjen havaintojen ja tukiperhetoiminnan ja valmennuksen taustateoria eivät ole riittävät tuottamaan luotettavaa tutkimusta. Tieteellisen ja tutkitun tiedon etsiminen ja hyödyntäminen kuuluivat osaksi opinnäytetyön tekemistä. Hyödynsimme laajasti niin kirjallisuutta, kuin tutkimuksia tukiperhetoiminnasta. Pidimme tärkeänä lähteiden luotettavuutta. Kirjallisuuteen ja aiempaan tutkimustietoon tutustuminen on luonut mielikuvan, jonka pohjalta olemme opinnäytetyössä tutkittavaa aihetta tarkastelleet.

Haastattelujen aikana ja aineistoa litteroidessa teimme havaintoja haastateltavien esille tuomista kehittämistä kaipaavista aiheista valmennuksessa. Havainnot eivät ole itsessään tietoa, ja tutkittavan aineiston ymmärtäminen vaatii teorian ja käytännön yhdistämistä (Vilkkä 2021, 32). Jotta tutkimuksen tulokset olisivat luotettavia, on aineiston huolellinen analysoiminen ollut tärkeässä roolissa opinnäytetyössämme. Tutkimuksen kokonaisluotettavuuden kannalta on tärkeää, ettei opinnäytetyössä esitetä sattumanvaraisia tuloksia (Vilkkä 2021, 132). Opinnäytetyötä tehdessä meidän oli otettava huomioon eettiset näkökulmat ja sitouduttava olemaan rehellisiä tulosten suhteen. Tutkimusaineiston kriittinen tarkastelu ja tutkimuksen avoimuus ovat osa luotettavuutta.

9.3 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyön parissa tehty pitkäjänteinen työskentely on opettanut meille aikataulutuksen merkittävyyttä. Aikataulutus helpotti työntoteutusta ja järjestelmällistä etenemistä. Joustavan aikataulutuksen ansiosta pystyimme jatkamaan työskentelyä vastaan tulleista hidasteista ja haasteista huolimatta. Opinnäytetyön tehdyn laadullisen tutkimuksen kautta tutkimusprosessi ja sosiaalialan liittyvän palvelun kehittäminen tarpeita vastaaviksi opetti meille paljon. Osaamisemme tiedonhaussa sekä luotettavien ja tutkittujen lähteiden käytössä kehittyi. Opinnäytetyö kehitti omaa oppimistamme sekä yleisesti työelämävalmiuksia ja kehittämistyön taitoja.

Opinnäytetyöprosessi on ollut opettavainen ja tärkeä ammatillisen kasvumme kannalta. Sosionomin kompetensseihin ja ammatilliseen osaamiseen kuuluvat, tutkitun tiedon tuottaminen, tulkinta ja käyttö, joiden kautta myös työelämän kehittäminen (Arene 2017, 10; Sosiaalialan AMK-verkosto 2022). Opinnäytetyön kautta osaamisemme tutkitun tiedon hyödyntämisessä ja tuottamisessa on lisääntynyt. Opinnäytetyön tekemisessä eteenpäin meitä motivoi halu tuottaa tietoa, jolla tukiperhevalmennusta voidaan kehittää ja näin ollen myös lisätä tietoa tukiperheenä toimivien henkilöiden kokemuksista. Sosionomina työskennellessä lapsiperheiden parissa olemme opinnäytetyömme tekemisen kautta saaneet laajasti tietoa tukiperhetoiminnasta.

Tukiperhetoimintaa ohjaavaa lainsäädäntöön perehtyessä on sosiaalihuoltolaki ja lastensuojelulaki tulleet tutummiksi eri näkökulmasta, kuin lastensuojelun tai perhekuntoutuksen puolella työskennellessä. Opinnäytetyön tekemisen kautta myös sosionomin rooli tukiperhetoiminnassa on tullut tutuksi. Yleisesti sosionomit toimivat tukiperhepalveluiden ohjaajana, eli tukiperheiden yhteyshenkilöinä ja heidän tukena, kouluttavat heitä ja etsivät lapsille sopivat tukiperheet.

Vaikka opinnäytetyö ei kohdistunut tuettaviin perheisiin, on opinnäytetyön kautta selkiytynyt kuva, millaisiin tarpeisiin tukiperheitä tarvitaan, sekä millaisia haasteita tukiperheinä toimivat henkilöt kohtaavat. Haastattelujen ja koko opinnäytetyön tekemisen kautta kasvatimme sosionomin työssä tarvittavaa eettistä osaamistamme sekä oman toiminnan reflektointia.

Tukiperhetoiminnasta ollut kuva kevyenä tukimuotona laajeni opinnäytetyön teon aikana. Vaikka tukiperheenä toimiminen on vapaaehtoisuuteen perustuvaa ja ennalta ehkäisevää, ovat sen vaikutukset tuettavissa perheissä ja lapsissa merkittäviä. Opinnäytetyöprosessin aikana tutustuimme laajalti perhepalveluihin ja perheiden kokemuksiin tukiperhetoiminnassa. Työskentelyn aikana osallisuuden edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn liittyvien lapsiperhepalveluiden monipuoliset palvelut tulivat tutummiksi.

Tukiperhetoiminnan yhteiskunnallinen vaikutus selkeytyi opinnäytetyön myötä. Varhaistuen palveluna sosiaalihuoltolain alaisuudessa tuotettuna, tukiperhetoiminta toimii ehkäisevänä palveluna lapsiperheille ja sitä kautta vähentää lastensuojelun asiakkuuksia ja laajempien tukitoimien tarvetta, jolloin tukiperhetoiminta tuo säästöjä yhteiskunnalle. Kuitenkin on syytä myös huomioida se, ettei tukiperhetoiminta voi vaikuttaa lapsen perheen sisäiseen vuorovaikutukseen tai syvempiin ongelmiin. Tukiperhe voi kuitenkin toimia lapselle turvapaikkana. Tukiperheet voivat havainnoida sellaisia asioita lapsen käytöksessä tai huoltajissa, jotka saattavat jäädä ammattilaisilta huomaamatta. Ilmoitus-

velvollisuus velvoittaa tukiperhevanhempia ilmoittamaan huolensa tekemällä lapsesta lastensuojeluilmoituksen niin vaatiessa. Opinnäytetyön tekemisen kautta tukiperheiden paikka sosiaalialan palvelujärjestelmässä hahmottui ja tukiperheisiin ohjautuvien perheiden asiakasprosessi kuvautui meille selkeäksi.

Opinnäytetyön aikana tehdyt haastattelut, yhteistyö opinnäytetyön toimeksiantajan yhteyshenkilön ja opinnäytetyön ohjaajan kanssa, ovat olleet osa ammattilista kasvua ja yhteistyötaitojen kehittymistä. Vaikka opinnäytetyön valmistuminen tuntui hetkittäin kaukaiselta ajatukselta, onnistuimme mielestämme luomaan monipuolisen tutkimuksen aiheeseen tukiperhevalmennukseen liittyen.

9.4 Hyödynnettävyys ja kehittämisideat

Opinnäytetyön laadullinen tutkimus tarkasteli tukiperhevanhempina olleiden henkilöiden kokemuksia valmennuksesta. Tuloksia voidaan jatkossa hyödyntää SOS-Lapsikylän tukiperhevalmennuksen kehittämiseen ja monipuolistamiseen. Opinnäytetyö voi antaa myös jatkoaiheen uudelle opinnäytetyölle, jossa tuloksien avulla voidaan lähteä kehittämään valmennusta.

Opinnäytetyön merkitys toimeksiantajalle on tarpeellinen, sillä SOS-Lapsikylä haluaa kehittää tukiperhevalmennusta, jonka vuoksi opinnäytetyössä tutkitut asiat ovat heille tärkeitä. Pietikäisen 2021 tutkimuksen mukaan tukiperhetoiminnan yhtenä haasteena on tuettavien lapsien määrän lisäksi lasten yhä haasteellisemmat tarpeet. Tutkimuksessa haastattelujen avulla, esille saatiin kehittämistarpeita, joiden pohjalta toimeksiantaja voi lähteä valmennusta kehittämään.

Haastattelujen jälkeen tehdyssä analysoinnista nousi esille useampi valmennusta koskeva kehitettävä asia. Kehittämistä kaipaavaksi asiaksi haastateltavien mukaan oli käytännönläheinen tieto tukiperheenä toimimisesta ja rajojen asettamisesta. Yhtenä merkittävänä kehittämistarpeena esille nousi konkreettisen näkökulman esille tuominen, kuten kokemusasiantuntijoiden vierailujen lisääminen valmennukseen. Tarpeelliseksi koettiin myös tukiperheessä vierailevien lasten vanhempien näkökulmia tukiperhetoiminnasta ja sen hyödyistä avoimuuden tukitoimena.

Tutkimuksessa esille nousi, että erityislasten tarpeista sekä haasteista kaivataan lisää tietoa tukiperhevanhemmille. Tutkimuksen sisällön perusteella tiedon saamista ei kuitenkaan välttämättä tarvitsisi sisällyttää valmennukseen, vaan mahdollistaa pieniä koulutuksia tukiperhevanhemmille, jotka kokevat tietoa tarvitsevansa. Täten nousi myös esille, että valmennuksen lyhentäminen, sekä mahdollinen räätälöinti jokaisen tukiperhevanhemman tarpeen mukaiseksi, olisi haastateltavien mielestä hyvä muutos, jolloin jokaisella olisi mahdollisuus saada tietoa itselleen tarpeellisista asioista. Tällöin henkilöt, jotka omaavat tietoa jostakin aihepiiristä, voisivat jäädä siitä pois. Osalla esiintyi halukkuutta uusiin tapaamisiin samalla valmennusryhmällä, esimerkiksi puolen vuoden päästä valmennuksesta. Tässä koettiin mahdollisuus kuulumisten ja kokemusten vaihtamiseen, sekä vertaistukeen.

LÄHTEET

- Alatalo, Marjo, Miettunen, Nanna, Liukko, Eeva, Kettunen, Natalia & Normia-Ahlsten, Leena 2019. Porrasteisuus lapsiperheiden sosiaalipalveluissa Näkökulmia sosiaalihuoltolain toimeenpanoon ja palveluiden järjestämiseen. Työpäpaperi 39/2019. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-797-8>. Viitattu 23.03.2022.
- Andersson, Gunvor & Bangura Arvidsson, Maria (2001) Vad vet vi om insatsen kontaktperson/-familj? En kunskapsöversikt. Meddelanden från Socialhögskolan 2001:1. Lunds universitet. https://lucris.lub.lu.se/ws/portalfiles/portal/57121113/2001_1.pdf. Viitattu 06.04.2022.
- Arene 2017. Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren. Ammattikorkeakoulutus sosiaalialanmuutoksen edistäjänä. Pdf-tiedosto. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto. <https://www.arene.fi/julkaisut/raportit/sosionomiselvitys/>. Viitattu 10.04.2022.
- Berg Eklundh, Lotta. Kontaktfamilj En förebyggande stödinsats eller mellanvård? Stockholms universitet. Licentiatsavhandling Institutionen för socialt arbete. <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:359696/FULLTEXT02.pdf>. Viitattu 04.04.2022.
- Burgess, Cheryl, McDonald, Ruth & Sweeten, Sandra 2018. Effective Family Support: Responding to What Parents Tell Us, Dunedin Academic Press. E- kirja. <http://ebookcentral.proquest.com/lib/savoniafi/detail.action?docID=549297>. Viitattu 10.04.2022.
- Christensen, Else & Egelund, Tine 2002. Børnesager Evaluering af den forebyggende indsats. E-kirja. Socialforskningsinstituttet: København. <https://docplayer.dk/1955574-Boernesager-evaluering-af-den-forebyggende-indsats-boernesager-else-christensen-tine-egeland-02-10-boernesager.html>. Viitattu 14.04.2022.
- Early intervention foundation 2022. What is early intervention? Verkkojulkaisu. Early intervention foundation. <https://www.eif.org.uk/why-it-matters/what-is-early-intervention>. Viitattu 15.04.2022.
- Hallikainen, Tarja, Ikonen, Elina, Järveläinen, Merja, Kurki, Aulikki, Louhela, Milja, Piironen, Riikka, Monto-Puusti, Kirsimarja & Uramo, Maija 2017. Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Verkkojulkaisu. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/docs/Talentia_Etiikkaopas_2017.pdf. Viitattu 26.8.2021.
- Hanhinen, Sari & Rintala Taina 2012. Tuloksellisuustarkastuskertomus. Lastensuojelu. Verkkojulkaisu. Valtiotalouden tarkistusvirasto. https://www.e-julkaisu.fi/vtv/lastensuojelu/pdf/6_2012_lastensuojelu_netti.pdf Viitattu 24.01.2022.
- Hastrup, Arja, Hakkarainen, Pirjo, Heinonen, Hanna, Hyytinen, Riitta, Ihanus, Mirja, Kerppola, Jenni, Kokkonen, Jarmo, Lampinen, Pauliina, Martikainen, Airi, Paju, Petri, Rapeli, Terhi, Saaristo, Anne-Maria, Sairisalo, Heljä, Satuli-Kukkonen, Tarja, Suomu, Katariina, Särkelä, Riitta, Tuominen, Minna, & Willman, Arto 2019, Lasten ja perheiden palvelujen tuottaminen yhteistyössä järjestöjen ja seurakuntien kanssa. Toimivat rakenteet ja sopimuskäytännöt Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Työpäpaperi 5/2019. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137497/URN_ISBN_978-952-343-284-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 19.03.2022.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus: Helsinki.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus: Helsinki.

Jokinen, Liisa 2019. Vanhemmuuden varhainen tukeminen ja ohjautuminen tuen piiriin. Asiakasymmärrys kolmesta kunnasta Keski-Suomessa. Pdf-tiedosto. SOS-Lapsikylä. https://www.sos-lapsikyla.fi/wp-content/uploads/2020/12/Vanhemmuuden_varhainen_tukeminen_ja_ohjautuminen_tuen_piiriin_Liisa_Jokinen.pdf. Viitattu 31.03.2021.

Juuti, Pauli & Puusa, Anu 2020. Laadullisen tutkimuksen aineiston hankintamenetelmiä. Julkaisussa Puusa, Anu (toim.) & Juuti, Pauli (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudemus <https://www.ellibslibrary.com/book/9789523456167> Viitattu 20.10.2021

Jääntti, Iikka 2018. "Se on paljon syvempi se valmentaminen kuin se, että opetatko sä oikein jonkun peliasennon." - opettajataustaisten jalkapallovalmentajien näkemyksiä hyvästä valmennuksesta. Pro gradu –tutkielma. Kasvatustieteiden ja psykologian laitos Jyväskylän yliopisto. jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/57818/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201805022432.pdf. Viitattu 23.09.2021.

Kauppi, Matti & Rautanen, Elina. Oikeus hyvään kotiin. Pelastakaa lapset ry ja suomalainen lastensuojelutyö 1922–1997. Helsinki: Pelastakaa lapset.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L1P3a>. Viitattu 9.8.2021.

Lehtinen, Anna-Kaisa 2010. Valmennuksen vaikuttavuuden arviointi oppimisen, tavan toimia ja hyötyjen tasolla - Case Leadership-valmennusohjelma asiantuntijaorganisaatiossa. Markkinoinnin ja johtamisen laitos. Aalto-yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:aalto-201111181426>. Viitattu 5.3.2022.

Lehto-Lundén 2020, 142. Lapsi tukiperheessä. Eksistentiaalis-fenomenologinen tutkimus lastenkemuksista. Väitöskirja. Valtiotieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-5616-89-7>. Viitattu 05.03.2022

Leikas, Pipsa 2018. Valmentajana yliopistossa? Yliopistohenkilökunnan käsityksiä valmennuksesta yliopiston opetus- ja ohjausmuotona. Pro gradu –tutkielma. Kasvatustieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201806272099>. Viitattu 23.09.2021.

Matilainen, Minna 2008. "Tärkeä lastensuojelun tukimuoto, jota ei voi hoitaa toisella kädellä" Jyväskyläläisten lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä tukiperhetoiminnasta Pro gradu -tutkielma. Yhteiskuntapolitiikka. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylän Yliopisto <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/38235/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201207182100.pdf>. Viitattu 24.03.2021.

Mikkola, Matti & Helminen, Jarkko 1994. Lastensuojelu. Helsinki: Karelactio.

Moilanen, Johanna 2015. Tutkimus lastensuojelun tukihenkilötoiminnan muutoksista. Relationaalinen näkökulma. Väitöskirja. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Jyväskylän yliopisto. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/46741/978-951-39-6279-1_vaitos18092015.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 19.03.2022.

Moilanen, Johanna & Svenlin, Anu-Riina 2016. Aika tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan jäsentäjänä ja resurssina. Julkaisussa Kannasoja, Sirpa, Kuronen, Marjo ja Poikolainen, Tytti (toim.) Tutkiva sosiaalityö. Sosiaalityönaika. Pdf-tiedosto. Talentia ja Sosiaalityöntutkimus seura. <https://talentia.e-julkaisu.com/2016/docs/tutkivasosiaalityo2016.pdf>. Viitattu 31.03.2022.

Moring, Anna & Kerppola, Jenni 2019. Monimuotoiset perheet perhepalveluissa – missä menemme vanhemmuuden ja parisuhteen tukemisessa. Julkaisussa Hakulinen, Tuovi, Laajasalo, Taina & Mäkelä, Jukka (toim.) 2019. Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen. Teoriasta käytäntöön. Verkkojulkaisu. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-357-1>. Viitattu 01.04.2022.

Mursu, Noora & Huisman, Lotta 2017. Tuen tarpeen syyt. Käytäntötutkimus tukiperhehakemuksiin kirjatuista syistä tuen tarpeelle. Helsingin Yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalityö. Sosiaalityön käytäntötutkimus Tutkimusraportti. http://www.socca.fi/files/6345/Mursu_ja_Huisman.pdf. Viitattu 28.03.2022

Märijärvi, Outi ja Saksa, Suvi 2015. Tukiperhetoiminta tukiperheiden näkökulmasta. Opinnäytetyö Sosiaali- ja terveysala. Sosiaalialan koulutusohjelma. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/101803/Saksa_Suvi.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 18.2.2022.

Niemelä, Pauli 2017. Ihmisen toiminnallisuus ja hyvinvointi sosiaalityön teoreettisen ymmärryksen perustana. Julkaisussa Mäntysaari, Mikko (toim.), Pohjola, Anneli (toim.), Pösö, Tarja 2017. Sosiaalityö ja teoria. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus. <https://www.ellibslibrary.com/book/9789524518048>. Viitattu 27.03.2022.

Niemi, Outi 2011. Tukea perheeltä perheelle. Pro gradu – tutkielma. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Sosiaalityö. Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-21267>. Viitattu 18.3.2022.

Pakkala, Kati & Ström, Kristina 2018. Ope valmentaa. Onnistu ja valmenna muitakin onnistumaan. Kouvola: Rakkauskaravaani.

Pelastakaa lapset julkaisuaika tuntematon. Tukiperheet. Apua lasten ja lapsiperheiden arkeen. Esite. Pelastakaa lapset. https://pelastakaalapset.s3.eu-west-1.amazonaws.com/main/2019/06/19092151/Pelastakaa_Lapset_Tukiperheet-2019.pdf. Viitattu 28.02.2022.

Pelkonen, Marjaana 2019. Vanhemmuuden ja parisuhteen tuki perhekeskuksen ydintehtävänä. Julkaisussa: Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen Teoriasta käytäntöön Tuovi Hakulinen, Taina Laajasalo & Jukka Mäkelä (toim.) THL – Ohjaus 9/2019. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138389/URN_ISBN_978-952-343-357-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 27.03.2022.

Pelkonen, Marjaana, Hastrup, Arja, Normia-Ahlsten, Leena, Halme, Nina, Kekkonen, Marjatta, Kiviruusu, Olli, Liukko, Eeva, Lämsä, Riikka & Muranen, Päivi (taitto) Perhekeskukset Suomessa 2019. Kehittämisen tilanne ja työn jatkuminen. Työpaperi 6/2020. Verkkojulkaisu. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-461-5>. Viitattu 10.04.2022.

Perhehoitoyksikkö Kanerva 2021. Tukiperhetoiminnan toimintaohje. Pdf-tiedosto. Perhehoitoyksikkö kanerva. <https://www.perhehoitoyksikkokanerva.fi/wp-content/uploads/sites/6/2021/01/Tukiperhetoiminnan-toimintaohje-2021.pdf>. Viitattu 28.03.2022.

Perälä, Heidi ja Välimaa, Susanna 2018. Tukiperheiden kokemuksia tukiperhetoiminnasta. Opinnäytetyö. Sosiaali- ja terveysala. Sosiaalialan koulutusohjelma. Seinäjoen ammattikorkeakoulu <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018101616020>. Viitattu.19.2.2022.

Pieksämäen kaupunki 2012. Varhaisen tuen käsikirja. Pahinta on, jos kukaan ei puutu- Jokainen meistä voi puuttua! Pdf-tiedosto. Pieksämäen kaupunki. <https://www.pieksamaki.fi/wp-content/uploads/kasikirjajulkinenversio.pdf>. Viitattu 28.02.2022.

Pietikäinen, Mari 2021. Tukiperhetoiminnan laajentaminen Punkaharjun SOS-lapsikylässä. Opinnäytetyö. Sosiaaliala. Sosiaalialan ylempi ammattikorkeakoulututkinto. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202202202679>. Viitattu 27.03.2022.

Pohjois-Savon lastensuojelun kehittämysyksikkö 2020. Tukiperhetoiminnan käsikirja. Pdf-tiedosto. https://storage.googleapis.com/siilinjarvi-production/2020/03/3c8ae457-tukiperhetoiminn.an_kasikirja_2020_a5_pysty_uusi_uusi_tstotuloste.pdf. Viitattu 02.02.2022

- Pohls, Maritta 2012. Tavallista rakkautta. SOS-Lapsikylätyö Suomessa. Helsinki: SOS-Lapsikylä
- Pohto, Sanna 2022. Vapaaehtoisen tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan koulutuksen kehittäminen. Opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaaliala. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202202202679>. Viitattu 28.03.2022.
- Puusa, Anu 2020. Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Julkaisussa Puusa, Anu (toim.) ja Juuti, Pauli (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus <https://www.ellibslibrary.com/book/9789523456167> Viitattu 20.10.2021.
- Pölkki, Pirjo 2016. Ehkäisevä lastensuojelu ja varhainen tuki lapsiperheille. Julkaisussa Törrönen, Maritta, Kaija Hänninen, Tiina Lehto-Lundén, Petra Salovaara, Minna Veistilä, Anneli Anttonen, ja Päivi Jouttimäki. Vastavuoroinen Sosiaalityö. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus, 2016. 254—271. <https://www.ellibslibrary.com/book/9789524953917>. Viitattu 27.03.2022
- Rautio, Susanna 2016. Neuvolan perhetyö vanhemmuuden varhaisena tukena ja yhteistyönä. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/49289/978-951-39-6578-5_vaitos23042016.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Ruusuvuori, Johanna, Nikander, Pirjo ja Hyvärinen, Matti 2010. Haastattelun analyysi. Vastapaino: Tampere.
- Regnér, Margareta ja Johnsson, Lisbeth 2006. Ensamma föräldrar och vanliga familjer – om familjen som hjälpresurs i socialt arbete. Pdf-tiedosto. https://www.idunn.no/file/pdf/33196834/ensamma_frlrdrar_och_vanliga_familjer_om_familjen_som_hjlpresurs_i_socialt.pdf. Viitattu 14.2.2022
- Rönkkö, Leena & Rytönen Timo, 2010. Monisäikeinen perhetyö. WSOYpro oy: Helsinki
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2017. Sosiaalihuoltolain soveltamisopas. Sosiaali- ja terveysministeriö. Julkaisuja 2017:5. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80391/05_17_Sosiaalihuoltolain%20soveltamisopas.pdf. Viitattu 18.03.2022
- Sosiaalialan AMK- verkosto 2022. Sosiaalialan tutkinnot ja kompetenssit. Verkkojulkaisu. Sosiaalialan AMK- verkosto. <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/sosiaalialan-tutkinnot-ja-kompetenssit/>. Viitattu 10.04.2022.
- Sosiaalihuoltolaki 2014/1301. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>. Viitattu 13.01.2022.
- SOS- children´s villages julkaisupäivä tuntematon, a. History. Verkkojulkaisu. SOS- children´s villages. <https://www.sos-childrensvillages.org/who-we-are/history>. Viitattu 12.2.2022.
- SOS- children´s villages julkaisupäivä tuntematon, b. Strengthen families. Verkkojulkaisu. SOS- children´s villages. <https://www.sos-childrensvillages.org/our-work/quality-care/strengthen-families>. Viitattu 12.2.2022.
- SOS-Lapsikylä 2019. Ei jätetä lasta yksin. Vuosikertomus 2019. Pdf-tiedosto. SOS-lapsikylä. <https://www.sos-lapsikyla.fi/wp-content/uploads/2021/03/SOS-Lapsikylan-vuosikertomus-2019-valmis-aukeamat-web.pdf>. Viitattu 31.03.2022.
- SOS-Lapsikylä 2022, a. Lapsikylät Suomessa. Verkkojulkaisu. SOS-Lapsikylä. <https://www.sos-lapsikyla.fi/lapsikylat/>. Viitattu 14.03.2022.
- SOS-Lapsikylä 2022, b. Tukiperhe ja ammatillinen tukiperhe. Verkkojulkaisu. https://www.sos-lapsikyla.fi/tukiperhe-ja-ammattilinen-tukiperhe/?gclid=Cj0KCQjw7MGJBhD-ARISAMZ0eevKxTqI8DiWEBH9K6VqQm4ZuTxPXIs-73UwaK5z4_s_YGhgscfeJsYaAhsNEALw_wcB. Viitattu 22.03.2022.

- SOS-Lapsikylä 2022, c Tule mukaan luomaan mukavia lapsuusmuistoja. Verkkojulkaisu. SOS-lapsikylä. <https://www.sos-lapsikyla.fi/osallistu/tukiperheeksi/#infot>. Viitattu 02.03.2022.
- SOS-Lapsikylä 2022 d. Lastensuojelupalvelut kunnille. Verkkojulkaisu. SOS-lapsikylä. <https://www.sos-lapsikyla.fi/lastensuojelupalvelut/> Viitattu 19.03.2022.
- SOS-Lapsikylä 2021 a. Tukiperhevalmennus. Valmennusmateriaali. SOS-Lapsikylä.
- SOS-Lapsikylä 2021 b. Webinaari. Valmennusmateriaali. SOS-Lapsikylä.
- SOS-Lapsikylä julkaisupäivä tuntematon. Tule mukaan luomaan mukavia lapsuusmuistoja. Infopaketti tukiperheenä toimisesta. Verkkojulkaisu. SOS-Lapsikylä. https://www.sos-lapsikyla.fi/wp-content/uploads/2021/06/Infopaketti-tukiperhetoiminnasta.pdf?utm_source=Sijaisvanhemmuus&utm_campaign=cd449797aa-sijais_uutiskirje_syys2020_COPY_01&utm_medium=email&utm_term=0_bafdde3bbb-cd449797aa-52536291&goal=0_bafdde3bbb-cd449797aa-52536291 Viitattu 18.03.2022.
- Svenlin, Anu-Riina 2020. Kannatteleva ja jännitteinen tukiperhetoiminta Lastensuojelun tukiperhetoiminnan käyttöteoria ja tukisuhteet. Pro-gradu. Jyväskylän Yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8011-5>. Viitattu 10.2.2022.
- Tilastokeskus julkaisuaika tuntematon. Perhe. Verkkojulkaisu. Tilastokeskus. <https://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html>. Viitattu 27.03.2022.
- Suomen virallinen tilasto (SVT). Perheet 2020. Pdf-tiedosto. Tilastokeskus. https://www.stat.fi/til/perh/2020/perh_2020_2021-05-28_fi.pdf. Viitattu 27.03.2022.
- Suominen, Ida 2022. ”Koko ajan on noin 50 lasta tukiperhejonossa” – Tukiperhetoiminnalle on kysyntää, mutta moni on myös lähtenyt mukaan. Verkkojulkaisu. Viikkosavo. <https://www.viikkosavo.fi/paikalliset/4505744>. Viitattu 20.04.2022.
- TENK 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisu 3/2019. Pdf- tiedosto. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf. Viitattu 11.04.2022.
- TENK 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Pdf-tiedosto. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. Viitattu 11.04.2022.
- Tuomi, Jouni ja Sarajärvi, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 11. uudistettu painos. Vantaa: Tammi
- Tuomi, Jouni ja Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. E-kirja. Vantaa: Tammi. <https://www.ellibs.com/fi/book/9789520400118/laadullinen-tutkimus-ja-sisallönanalyysi-uudistettu-laitos>. Viitattu 04.04.2022.
- THL julkaisuaika tuntematon a. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma LAPE. Verkkojulkaisu. Päivitetty 14.12.2021. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape->. Viitattu 7.4.2022.
- THL julkaisuaika tuntematon b. Tukihenkilöt ja -perheet. Verkkojulkaisu. Terveys- ja hyvinvoinninlaitos. Päivitetty 7.6.2021. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut/tukihenkilot-ja-perheet#Tukiperheet>. Viitattu 23.03.2022.

Utti, Emmi 2009. Vapaaehtoistyöntekijän sitoutuminen lastensuojelun tukihenkilötoiminnassa. Pdf-tiedosto. Erityishuoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry. https://static1.squarespace.com/static/588b45a9be659431218f8388/t/592d7ebf9f7456f0773bcee9/1496153795959/emmi_utti.pdf. Viitattu 18.02.2022.

Zwiers, Martijn 2015. De zin van weekendkinderen een kwalitatief onderzoek naar existentiële zingeving bij weekendpleegouders. Utrech. Mastersthesis Universiteit voor Humanistiek. Pro gradu tutkielma. <https://1library.net/document/q5pk453y-zin-weekendkinderen-kwalitatief-onderzoek-existieele-zingeving-weekendpleegouders.html>. Viitattu 30.03.2022.

Valmentamo julkaisu aika tuntematon. Valmennus – Mitä valmennus on? Verkkojulkaisu. Valmentamo. <https://valmentamo.fi/VALMENNUS>. Viitattu 11.02.2022.

Vilén, Marika, Seppänen, Paula, Tapio, Nina & Toivanen, Riikka (toim.) 2014. Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. 2. painos. Helsinki: Kirjapaja.

Vilkka, Hanna 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujaan. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Virtanen, Johanna, julkaisupäivä tuntematon. Tule mukaan luomaan mukavia lapsuusmuistoja. Infopaketti tukiperheenä toimisesta. Verkkojulkaisu. SOS-Lapsikylä. https://www.sos-lapsikyla.fi/wp-content/uploads/2021/06/Infopaketti-tukiperhetoiminnasta.pdf?utm_source=Sijaisvanhemmuus&utm_campaign=cd449797aa-sijais_uutiskirje_syys2020_COPY_01&utm_medium=email&utm_term=0_bafdde3bbb-cd449797aa-52536291&goal=0_bafdde3bbb-cd449797aa-52536291. Viitattu 18.03.2022.

LIITE 1: TEEMAHAASTATTELURUNKO

TEEMAHAASTATTELURUNKO

1. Taustatiedot.

- Kuinka olet päätynyt lähtemään mukaan tukiperhetoimintaan?
- Miten päädyit SOS-lapsikylän tukiperhevanhemmaksi?
- Milloin olet käynyt tukiperheille järjestettävän valmennuksen?
- Kuinka kauan olet nyt toiminut tukiperheenä?
- Minkä SOS-lapsikylän toimipisteen kautta osallistuit valmennukseen?

2. Valmennuksen toteutus

- Millainen valmennus kokonaisuudessaan oli? Toteutettiinko valmennus etänä vai paikan päällä?
- Millaisena koit valmennuksen muodon?
- Millaisena kokemuksena valmennus on jäänyt mieleesi?
- Millainen ilmapiiri valmennuksessa mielestäsi oli?

3. Valmennuksen aiheet.

- Millaista tietoa sait valmennuksessa SOS-Lapsikylän toiminnasta?
- Koetko, että olisit tarvinnut lisää tietoa SOS-Lapsikylästä? Miksi?
- Millaista tietoa sait valmennuksessa tukiperheenä toimimisesta?
- Saitko mielestäsi riittävästi tietoa tukiperheenä toimimisesta? Miksi?
- Miten valmennuksessa kerrottiin SOS-Lapsikylän tukevan sinua tukiperheenä toimiessasi?
- Millaista tietoa valmennuksessa kerrottiin tukiperheenä toimimiseen liittyvistä velvollisuuksista? Vastasiko saamasi tieto tukiperheenä toimimisesta esiin tulleisiin velvollisuuksiin?
- Miten koet valmennuksen kokonaisuutena vastanneen sinun tarpeitasi tukiperhetoiminnan aloittamisessa ja toiminnassa? Koetko, että olisit tarvinnut enemmän lisätietoa jostain aiheesta?

4. Tukiperhe toiminnan kokemukset.

- Millaisia haasteita tai mieltä askarruttavia asioita olet kohdannut tukiperheenä toimiessa? Koetko, että olet saanut aiheeseen liittyen tietoa valmennuksessa? Olisitko toivonut asiasta kerrottavan jo valmennuksessa?
- Millaista tietoa sait valmennuksessa yhteistyöstä perheen ja työntekijöiden kanssa? Miten yhteistyö mielestäsi on toiminut?
- Kuinka kauan valmennuksen jälkeen odotitte, että pääsitte toimimaan tukiperheenä? Miten koit odotuksen?

5. Kehittämistarpeet.

- Mistä aiheesta koet tarvinneesi enemmän tietoa valmennuksessa?
- Miten tukiperhe valmennusta mielestäsi voidaan kehittää paremmaksi?
- Mikä oli valmennuksessa parasta? Mikä huonointa?
- Miten usein valmennusta mielestäsi olisi hyvä järjestää? Koetko, että valmennukselle olisi tarvetta muulloinkin, kuin toiminnan aloittaessa?
- Nyt tukiperheenä toimineena, millaisia muita aiheita tai toimintatapoja kokisit tarpeelliseksi valmennukseen? Miksi?

LIITE 2: INFOKIRJE

Hei tukiperhevanhemmat!

Olemme Savonia Ammattikorkeakoulun sosionomi opiskelijoita, Merja Laukkanen ja Katja Repo. Teemme opinnäytetyötä SOS-Lapsikylän tukiperhevalmennukseen liittyen, johon olemme saaneet tutkimusluvan SOS-Lapsikylältä. Opinnäytetyömme on tutkimus, jonka keskiössä on tukiperhevalmennuksen kehittämistarpeet. Tutkimuksen yksi osio on haastattelu, jonka teemme SOS-Lapsikylän tukiperhevanhempina toimiville henkilöille. Haastatteluissa kartoitamme valmennuksesta tulleita kokemuksia sekä valmennukseen liittyviä kehittämistarpeita.

Pyydämme ja toivomme sinua mukaan opinnäytetyömme tutkimusprojektiin. Sinun osasi on keskustella kanssamme tutkimukseen liittyvien kysymysten pohjalta. Haastattelu voidaan järjestää joko tapaamalla kasvotusten tai etänä. Haastattelut pyrimme tekemään tammikuun aikana. Tallennamme haastattelut, joita käytämme ainoastaan opinnäytetyön tarkoitukseen. Tallenteet tuhoetaan asianmukaisesti heti opinnäytetyön valmistuttua. Opiskelijoina ja opinnäytetyön tekijöinä meitä sitoo laissa säädetty vaitiolovelvollisuus. Henkilöllisyytesi ei tule esille opinnäytetyössä.

Olemme kiitollisia, jos osallistut haastatteluun, joka tukee opinnäytetyömme sisältöä, sekä myös SOS-Lapsikylää kehittämään tukiperhevalmennusta. Mikäli sinulla herää aiheesta kysyttävää, ole rohkeasti meihin yhteydessä, niin kerromme aiheesta mielellämme lisää.

Pyydämme ilmoittamaan osallistumisestasi jompaankumpaan alla olevista yhteystiedoista. Ilmoitathan, vaikka päättäisit olla osallistumatta haastatteluun. Pyydämme sinua vastaamaan 19.12.2021 mennessä. Kiitos.

Merja.Laukkanen@edu.savonia.fi

Katja.Repo@edu.savonia.fi

Ystävällisin terveisin

Merja Laukkanen ja Katja Repo

LIITE 3: SUOSTUMUSLOMAKE**SUOSTUMUS OPINNÄYTETYÖTÄ VARTEN TEHTÄVÄÄN HAASTATELUUN**

Olemme Savonia Ammattikorkeakoulun sosionomi opiskelijoita, Merja Laukkanen ja Katja Repo. Suostumusta koskeva haastattelu on osa tutkimusta, jonka teemme SOS-Lapsikylän tukiperhevanhempina toimiville henkilöille. Tutkimuksen keskiössä on tukiperhevalmennuksen kehittämistarpeet.

Opiskelijoina ja opinnäytetyön tekijöinä meitä sitoo laissa säädetty vaitiolovelvollisuus. Tallennamme haastattelut ainoastaan opinnäytetyön tarkoitukseen. Opinnäytetyön valmistuttua, viimeistään 30.4.2022 mennessä, materiaalit tuhoetaan välittömästi asianmukaisella tavalla.

Annan tällä lomakkeella luvan tallentaa haastattelun ja käyttää haastattelusta saatua materiaalia opinnäytetyön tarkoitukseen. Kertomaani voidaan käyttää myös suorina lainauksina opinnäytetyössä, kuitenkin niin, ettei minua voida tunnistaa tekstistä. Tutkimus julkaistaan opinnäytetyön muodossa ja valmistuttuaan se on luettavissa Theseuksesta.

Aika ja paikka

Allekirjoitus

Nimenselvennys